

OPEN ACCESS

*Corresponding author
Deldar Ibrahim Ahmed
deldar.ababaker@uod.ac

RECEIVED :22 /06/2025
ACCEPTED :13/08/ 2025
PUBLISHED :15/10/ 2025

بنياتی دەمی ڤويدانی د ڤوماننا "ڤیدا" یا "تەحسین ناڤشکی" دا

دلدار ابراهيم احمد/پشکا زمانی کوردی، کولێژا زمانان، زانکویا دهۆک، دهۆک-ههريما
کوردستاني/عيراق
محسن عارف صالح/ پشکا زمانی کوردی، کولێژا زمانان، زانکویا دهۆک، دهۆک-ههريما
کوردستاني/عيراق

پوخته

ئهف فهكولينه ب ناڤونيشانی (بنياتی دەمی ڤويدانی د ڤوماننا "ڤیدا" یا "تەحسین ناڤشکی" دا) يه، ڤوماننڤيس بۆ ئافاكرنا دەمی ڤويدانی د ڤوماننیدا، پهنايي بۆ گهلهك بنياتان دبهت، ئهويڤن كو ئافاهيبي ڤوماننا خول سهه بهره مههينيت، ههه ڤوماننڤيسهك ل دويڤ شارهزايي بنياتهكي، يان چه ند بنياتين ئافاكرنا دەمی ڤويدانان د ڤوماننا خۆدا بهرجهسته دهكته، هندهك بنيات ژ ئهوان گريڤاي تيكتسي كلاسيكينه و هندهكين ديتر گريڤاي تيكتسي ڤوماننا نوي و ههڤچهرخن، ئهڤجا ئايا ڤوماننڤيس ب ئاوايهكي گشتي شيايه بنياتين جۆراوجۆر ئافاكرنا دەمی ڤويدانی د تيكتسي ڤوماننا خۆدا ب كاربهينيت؟ يان پهيرهوي هه مان بنياتي زنجيره يي بوويه. ميتودا فهكولينی ل دويڤ ديتن و بۆچونين (ڤوماننڤيسين نوي) يه، كو دووپاتي ل سهه بنياتي فهگيرانا ناههكي دهكن، ئانكو ب چ رهنگ و ئاوا دەمی ڤويدانی د ناڤ تيكتسي دا دهيه ئافاكرن و ڤيكتستن. فهكولين ژ پينج خالان پيكتهيت، ههه خالهك بنياتهكي جۆدا ب خوڤه دگريت، وهكو بنياتي زنجيره يي، ئهوي كو ژ خالهكا دهستنيشانكري دهستپيدكهت و ب شيويهكي ل دويڤئيكتداهاتي ههتا دههيهت دوماهيكهكا دهستنيشانكري. بنياتي بازنه يي، ئهوي ژ دوماهيكه چيڤۆكي دهستپيدكهت و هتيدي هتيدي بهرهڤ ناههراستا ڤويدانی دهيت و پاش بهرهڤ هه مان خالا دهستپيكا ڤويدانی دچيت. بنياتي دەمی تيهه لکيش، ئهوه يي ب تنی ژ لايي ناههروکيڤه بۆ ڤوهنكرنا بابته چيڤۆكا سهههكي كاردكهت، ئانكو ڤرۆسيسا ب ريڤهچوونا چيڤۆكهكي د ناڤ چيڤۆكهكا ديترا. بنياتي دەمی ههڤته ريب، دوو چيڤۆكين جۆدانه ههڤهههه ئيكن. بنياتي دەمی دناڤئيكتداچووي، ياريكرن و برين و تيكتانا دەمی ڤويدانيه ب ريكا تهكنيكن (فهگه راندن، پيشخستن) ئ. د ئهجامدا ڤوماننڤيس شيايه ب تهكنيكا سههدهم ههه جۆرين بنياتين دەمی ڤويدانی ل په رهگرافين جۆداچۆدا يين ڤومانی وهكو تهكنيكا نوي بۆ ئافاكرنا ئيستاتيكي ب كاربهينيت.

وشه سه رهكيبهكان:

دەمی ڤويدانی،
ئيستاتيكا،
ڤیدا،
تەحسین ناڤشکی

About the Journal

Zanco Journal of Humanity Sciences (ZJHS) is an international, multi-disciplinary, peer-reviewed, double-blind and open-access journal that enhances research in all fields of basic and applied sciences through the publication of high-quality articles that describe significant and novel works; and advance knowledge in a diversity of scientific fields. <https://zancojournal.su.edu.krd/index.php/JAHS/about>

- پيشه‌كى:

مرؤف وەكو گياندارەكى خودان هوش هەر ژ سەردەمى پەيدابوونا ئەوى ل سەر پويى ئەردى هەست ب گرنكى و كارتىكرنا دەمى ل سەر ژيانا خۆ كرىه، ئەقجا هەمى كۆمەلگەهين مرؤفايه‌تى هەر ژ سەردەمين كەفن و هەتا ئەقى سەردەمى هزر د دەميدا كرىه و بيروبوچوونين جوداجودا ل سەبارەت هەبوون و ماهيەتا ئەوى دياركرينه. بەرهەمى ئەدەبى ب گشتى ژ خۆدبىه‌تا مرؤفى دەينه بەرهەمهينان، ژبەر ئەقى چەندى يا ب ساناهى نينه دەم و ئەدەب ژ هەف جودا بهينه بەحسكرن، لەورا دەم و پويانئى بووينە دوو رەگەزەكى سەرەكى و گرنگ د ئاڤاكرنا پرائنيا ژانرپن ئەدەبىدا، بەلى ب رەنگەكى گشتى ئاڤاكرنا دەمى پويانئى د تىكستى ئەدەبىدا و ب تايبەتى تىكستى پۆمانئى ب شيۆه‌يه‌كى جوداتر ژ دەمى سروشتى دەيتە ئاڤاكرن، ژبەركو دەمى سروشتى خودان ئىك رەهەندە و بەردەوام بەرەف پيشقە دچيت و چ جارن بو پاشقە نافەگەرئيت، بەلى د تىكستى پۆمانئىدا ئاڤاكرنا دەمى پويانئى ب چەند تەكنيكين هونەرى دەيتە ئەنجامدان، ژبەركو پۆمانئىس د ئاڤاكرنا بنياتى دەميدا بو پويانان چەند تەكنيكين وەكو (قەگەراندن، پيشخستن...هتد) بكاردهينيت و ئەف تەكنيكە دبنە ئەگەرئ شكاندنا ياسا و سيمايين جيگيرين دەمى سروشتى، د ئەنجامدا چەندين بنيات بو دەمى پويانئى د تىكستى پۆمانئىدا دەينه ئامادەكرن، ئەقجا پۆمانا (قيدا) ب شيۆه‌يه‌كى گشتى ل سەر (بيست و هەشت) گاڤان هاتيبە پارقەكرن، ب رەنگەكى كو د هەر گاڤەكيدا پۆمانئىس بنياتەك يان چەند بنيات بو ئاڤاكرنا دەمى پويانئى ب كارهينايه، واتە پۆمانئىسى پرائنيا ئەوان بنياتان بو دەمى پويانئى د قەگيرانا پويانئى تىكستى خۆ بكارهينايه، ئەف تەكنيكين پۆمانئىسى بكارهينان بووينە سەدەم كو جورە ئىستاتىكايەك ب تىكستى پۆمانا ئەوى بهيتە بەخشين.

-ناڤونيشانين قەكولينى:

ئەف قەكولينە ل ژير ناڤونيشانى (بنياتى دەمى پويانئى د پۆمانا "قيدا" يا "تەحسين ناڤشكى" دا) يە.

-گرنگيا قەكولينى:

گرنگيا ئەقى قەكولينى د ئەوى چەندى دايە، كو دياربەكەين بنياتى دەمى پويانئى د پۆمانا نويدا ب شيۆازەكى جوداتر ژ سەردەمى كەقنى كلاسيك سەردەرى ل گەل هاتيبەكرن، ژبەركو پۆمانئىسان پەنا بو چەندين بنياتين هەمەجۆر برينه، ئەقجا د پۆمانا (قيدا) دا پۆمانئىس (تەحسين ناڤشكى) ب شيۆه‌يه‌كى هونەرى سەردەرى ل گەل بنياتى دەمى پويانئى ل دويڤ شيۆازئى پۆمانا نوى كرىه و شايبە د قەگيرانا پويانئى پتر ژ بنياتەكى بو دەمى پويانئى بكاربينيت و ئەف چەندە بوويه سەدەم كو بشيت جورە چيژ و ئىستاتىكايەكى ب تىكستى پۆمانا خۆ ببەخشيت.

-ئارمانجا قەكولينى: ئارمانجا سەرەكى ژ ئەنجامدانا ئەقى قەكولينى ئەوه كو دياربەكەين، د پۆمانا (قيدا) نويدا، پۆمانئىس شيايبە ب هەمان شيۆه‌يى پۆمانئىس جيهانى و هەمان ئاوايه‌يى هونەرى و ئىستاتىكى سەردەرى ل گەل بكارهينانا تەكنيكە دەمى پويانئى بکەت و بو ئاڤاكرنا دەمى پويانئى پۆمانا خۆ مفا ژ بنياتين جوراچورين پۆمانا نوى و هەقچەرخ وەرگرتينه و هەروەسان پەيرەوى ئىك بنيات وەكو پۆمانئىس جيهانى كلاسيك ل گەل دەمى پويانئى نەكره و سەردەرىا ئەوى ل گەل دەمى پويانان ب هەمان شيۆه‌يى دەمى سروشتى نەبوويه. داكو شيۆازئى نقيسنا ئەوى ب ستايلى پۆمانا نوى دەرېچيت.

-ئەگەرئەن هەلبژارتتى: ئەگەرئ سەرەكى بو هەلبژارتتا ئەقى ناڤونيشانى ئەوه، هەتا نوکە قەكولينين ل سەر بنياتى دەمى پويانئى ل دەقەرا بەهدينان ب رەنگەكى گەلەك كيم هاتينه ئەنجامدان، هەر چەندە د ئاڤ قەكولينين ئەكادىميدا ل دويڤ پيدقيا بابەتى و ب شيۆه‌يى كورت و پەرت و بەلاڤ بەحس ل هەندەك تەكنيكين دەمى نەخاسمە ل دەقەرا بەهدينان هاتينه كرن، بەلى بنياتى دەمى پويانئى و پراكتيزەكرنا ئەوى ل سەر پۆمانين دەقەرا بەهدينان ب ئاوايه‌كى گشتى و تەڤگر نەهاتينه ئەنجامدان.

-گريمان و پرسا قەكولينى: د ئەقى قەكوليندا مە هەولدايه بەرسقا ئەقان پرسان بدەين، ئايا پۆمانئىس (ناڤشكى) مفا ژ بنياتين جوراچورين ئاڤاكرنا دەمى پويانئى وەرگرتينه؟ ئايا پۆمانئىس شيايبە بنياتين جوراچور وەك بنياتى (بازنەبى و تپه‌لكيش و هەقەريپ و دناڤئىكداچووى) ل دويڤ ئەو پپقەرئەن بو هەر بنياتەكى هاتينه دانان بچيت؟

سټورين ڦه ڪوليني: ژ لايي سنورين بابته تي به حس ل بنياتي دهمي پويداني د رومانيدا هاتييه ڪرن، ٺهه ڙ لايي تيوريه، بهلي ڙ لايي پراڪٽيفه وهڪ نمونه و داتايين ڦه ڪوليني؛ ب تني مه مفا ڙ ٽيڪ رومانا (تھسين نافشڪي) ل دهفرا بههدينان ٺهوا بناڻي (ڦيدا) وهرگرتييه.

ميتودا ڦه ڪوليني: ٺهه ڦه ڪولينه ل دويڻ بيروبوچونين (رومانفيسين نوي) هاتييه ٺهجامدان، ٺهوين دوپاتي ل سهر بنياتي ڦه ڪولينا نافهڪي دڪن، ٺانڪو ب چ رهنگ و ب چ ٺاوا دهم ب پويداني د ناف تيڪستي رومانيدا دهيتھ ٺافڪرن، يان دورستڪن و ريڪخستن.

پيڪهاتيا ڦه ڪوليني: ٺهه ڦه ڪولينه ڙ بلي پوختهي ب زماني ڪوردي و پيشهڪيي ڙ پينج خالانڙي پيڪهيت، خالا ٺيڪي: ب نافونيشاني (بنياتي زنجيرهبي)، خالا دووي: ب نافونيشاني (بنياتي بازنهبي)، خالا سٽيبي: ب نافونيشاني (بنياتي تييه لڪيش)، خالا چوارڻي: ب نافونيشاني (بنياتي ههفتهريي)، خالا پينجي: ب نافونيشاني (بنياتي دنافٽيڪداچوي)يه، د هر خالهڪيدا، هر بنياتهڪ ل دهسٽيڪي ب شيويهڪي تيوري هاتييه بهسڪرن و پاشي ههمان بنيات ل سهر رومانا (ڦيدا) هاتييه پراڪٽيزهڪرن. ل دوماهي ڦه ڪولين ب ٺهجام و ليستا ڙيدهران و پوختهي ڦه ڪوليني ب ههردوو زمانين عرهبي و ٺينگليزي ب دووماهي هاتييه.

1: بنياتي زنجيرهبي:

ٺهه بنياته ب شيويهبي زنجيرهبي دهيتھ ريزڪرن، ڪو ب شيوازهڪي ڪلاسيڪي دهيتھ هڙمارتن، دهمي پويداني د ٺهه بنياتي ڙ (دهمي بوري بهرهه نوڪه و داهاتي) ڦه ڊچيت، ڪو دهمي پويدانان ب شيويهڪي ل دويڻيڪداهاتي دهيت و پيشخستن و پاشخستن ڙ لايي ڦه ڪوليني ناهيتھ ڪرن، ٺانڪو دهمي پويداني د ڪهتواريدا ب چ شيويه د روماننيزيدا هر ب ههمان شيوه دهيتھ ديتن، ٺهه ڦجا ((زور ٺهسته مه ڪهوا روماننيڪ يا خود چيروڪيڪ يا خود ڪهڪايه تيڪ بيبين ڪه ٺهه شيوه بنياتهي تيدا بهرڪارنه هاتييت، واته بنياتي زنجيرهبي له زوربهي بهرهمه ٺهدهبييه ڪاندا بهڪارهاوتوه)) (مهجيد، 2013: 43). دشين بيڙين ٺهه بنياتي دهمي ڪهقنترين و بهرهلانترين بنياتي دهمي پويدانايه ڪو د رومانايه ڪهڻ و نويدا گرنگي پي هاتييه دان، ڙبهڪو ((ديارترين تايه تهندي ٺهه بنياته، ٺهويه، ڪه به پي (ڪات) بايهخ به رواداوھڪان ددات. واته بهدوايه ڪدا هاتي روواداوھڪان له گه ٺامرازيڪ، ڪه پيڪانهوه گريدهدات)) (صالح، 2023: 115). ٺهه بنياته ب شيويهڪي دهيتھ بهرچاڻ ڪو رويدانه ڪه (ڙ خالهڪا دهسٽيشانڪري دهسٽيڊڪهت و بهردهوامين ددهته خو ههتا دگههيتھ دووماهيهڪا دهسٽيشانڪري، ب ٺهوي واتايي ل دويڻيڪهاتنا رويدانايه د دهمهڪيدا)) (أسود، 2014: 177). واته د ٺهه بنياتي دهمي پويدانان ڙ دهمي بوري دهسٽيڊڪهت و ب شيويهڪي زنجيرهبي بهردهوامين ددهته خو، ٺانڪو (بيي ڦه ڪه پريان ب دهمي بوري، ب ٺهوي واتايي ٺهه بنياتي وينهيهڪي دهسٽيڊڪي و ساده بي هه، گرنگي ب ياريڪنا دهمي رويدانان نادهت، بهلڪو ڦه ڪولينا ڪهتواري ل دويڻ زنجيرهيا دهمي دهيتھ ڪرن)) (سابير، 2012: 214). ٺهه ڦجا د ٺهه بنياتي، دهمي ڦه ڪوليني دهست ب پروسيسا ڦه ڪولينا رويدانين روماني دڪهت دهمي بوري دڪهته خالا دهسٽيڊڪي و هيدى هيدى رويدانان ڦه ڊگيريت و بهرهه دهمي نوڪه و داهاتييه ڊچن، ٺهه رويدانه گهشهڪرن ب خوڦه ديبين و ٺالوزي ب سهردا دهيت و بهرهه دووماهييه ڊچيت، ٺانڪو ڦه ڪوليني ريزڪرنا دهمي پويدانين روماني ب ههمان شيويهبي دهمي پويدانين ڪهتواري ريڪڊنيخت. رهنگه ٺهه بشين بيڙين ٺهه بنياته ههمان شيوازي (بهرهه ڙيهه) رويدانايه، ٺهوي ڪو ڙ لايي رومانفيس و ڦه ڪوليني دهيتھ بڪارهينان، ٺانڪو باهرا پتر يا رومانان؛ ٺهوين ٺهه بنياتي ب ڪاردهين (ل دهسٽيڊڪي قارهمان ٺهوي د چوارچوڦهيهڪي دهسٽيشانڪريديارديت، پاشي ڙ پوي گهشهڪرنا قارهمانيه، هر ڙ سهردهمي گهنجاتي و پيڪهينانا ههڙيني و پيراتي و مرنا ٺهويڦه دهسٽيڊڪهت)) (ابوناصر، 1979: 88). واته دهمي پويداني ب شيويهڪي هيلي بهردهوامين ددهته خو لهورا ((ههنديڪ جار بهم ماملهيه دهوتريت زهمنه بهرودوايه ڪان)) (ڪريم و مهستي، 2018: 93)، ڙ بهر ٺهه ڦه ڪوليني ٺهه بنياته ب (ساناهيترين شيويهبي پهخشان چيروڪا خهالي دهيتھ هڙمارتن، گهلهڪ ڙ ڦه ڪولينا وهسان ب ڊچن ڪو ل دويڻيڪهاتنا دهمي پويداني سالوخهتهڪي گهوههرييه د بهرهمين ٺهدهبيدا)) (عارف، 2015: 103). ٺانڪو ٺهه بنياته ب رهنگهڪي ٺهسته مه ل دويري ڙانريين ڦه ڪولينا بهيتھ ديتن، ڙبهڪو ٺهه بنياته د چيروڪ و رومانيدا پشتبهسٽني دڪهته ل سهر ((چونيتي ريڪخستي روواداوھڪاندا، جگه لهوهي ههندي

له رهخه گرانش وا دهبینن که ئەم شیوهی بنیاته په یوه سته به هونەری گیرانه وه و بهی ئەم بنیاته مه رجی هونەری کرداری گیرانه وه نایه ته دی. واته ئەگەر به دواى یه کداهاتن نهی له چیرۆکدا ئەوا چیرۆک دروست نابیت و چیرۆکه کهش ده بیته تابلویه کی وه سفی، رهگه زهکانی به یه که وه نابه سترینه وه، ته نیا له شویندا نه بیت)) (مسته فا، 2010: 98). واته ئەگەر ل دویقنیکهاتنا دەمی رویدانان د ناڤ تیکستی رۆمانیدا نه بیت، ل ئەوی دەمی پرۆسیسا فه گیرانی چ پیشفه چوونی ب خوڤه نابینیت، ئەف چه نه ژى دبیته ئەگەر کو چیرۆک پهیدا نه بیت، له ورا ئەف بنیاته د رۆمانا که فن و نویدا ژ لایى رۆمانقیسانقه ب گرنگی هاتییه وهرگرتن، سه ره رایى که فئاتیا ئەوی، ئەف بنیاته ب چ رهنگان ژناقنه چوویه و هه تا نوکه به ردهوام د رۆمانیدا ب کار دهیت، ژبه رکو ((هه ر له سه ره لادانییه وه تا کو سه ره تای سه دهی بیسته م و دواتریش، خاوه نی پیگه یه کی گرنگ بووه، له شیوازی بونیادنانی رووداودا له ژانرهکانی چیرۆک و روماندا. هه ر بویه ئەم بونیاده تا کو ئیستاش ناماده گی هه یه و به سه ر نه چووه)) (صالح، 2020: 339). دشیاندا یه ئەفی بنیاتی دەمی رویدانی ب ئەفی هیلکاری ل خواری دیار بکه ین:

دهمی بوری ← دهمی نوکه ← دهمی داها تی

د رۆمانا (فیدا) بییدا، بنیاتی زنجیره یی د گاڤا (بیست و پینج) دا، ب ئاویه کی روهن و ئاشکرا هاتییه بکاره یان، ل سه ر زاری فه گیرى (هه می تشتران) دهمی ب فه گیران و سالو خدانا دیمه نین رویدانا تیکچوون و که فتنه که سایه تیا (فیدا) یی ل سازیا ئەوی یا حکومی رادبیت، کو فه گیر ژ دهمی بوری ل سه ر زاری که سایه تیا (فیدا) یی فه دگیریت: ((وهی هه وار، ما چه وا چی دبت مرؤف دو پارچین له شی خو ه د سی هه یقان دا ژ دهست بدهت، نه نه ئەم نه مرینه!)) (نافشکی، 2024: 204). ل فیره فه گیر سه رهاتیا (فیدا) یی ژ خالا دهمی بوری یی فه گیرانا رویدانی ده سته پیکهت، سه دهمی ژده ستدانا دایک و هه فزینی ئەوی ب شیوه یه کی به ردهوام یا د باره کی دهروونیدا، هه ردهم ئەف دیمه نین تراژیدی د سه رى ئەویدا دووباره دبن و دبنه سه ده م کو باهرا پتر یا جارن نه ههش ببیت و ئاگه ه ل ده ردؤرا خو نه بیت، فه گیر سالو خدانا دیمه نین نه هه شبوونا ئەوی ب ریکا دهمی بوری پیشکیشدکهت و فه دگیریت: ((دیسا هه ندهک نیشانین نه خوه شیا وى ل دهف دیار بوون. که له ک پیغه نه چۆ، که ته سه ر قه نه په ی و چاڤی هه فالو وى که شایى فیکهت، خو ه شه پلاند و ل په ی داخوازیا به ری هینگی ژى کری په یوه ندی ب مارتینایى کر)) (نافشکی، 2024: 204). د ئەفی گاڤیدا دهمی رویدانان ژ دهمی بوری ب شیوه یه کی راسته و خو به رهف دهمی نوکه فه دهین، پشتی هه فالو ئەوی (مارتینا) ب مه ره ما هاریکاریی که هه شتییه سازیا حکومی و داخواز ژ که سایه تیا (فیدا) یی دکهت، داکو هه ر دوو ب هه فوړا ل مالا (مارتینا) یی خو ار نه کی بخۆن، به لى (فیدا) ب رهنگه کی یا دوودل بوو، له ورا (مارتینا) یی هه ست ب ئەفی چه ندی دکر؛ کو ئەو ناخوازیت خو ارنى ل مالا ئەوی بخۆت، ژبه ر ئەوی سه ره ده ریا دایکا (مارتینا) یی ل گه ل ئەوی دکر، که سایه تیا (مارتینا) یی ب رۆلى فه گیرى رادبیت، کو ل سه ر زاری ئەوی دهیته فه گیران: ((فیدا، حه بیتی، ئەز دزانم تو ژ به ر دایکا من ناهیی، به س باوه ربکه، پشتی کورنایى ئەم گرتین و برابى من ب ئعجۆبه! ساخووی، ئەو که له ک هاتییه گوهورین)) (نافشکی، 2024: 205). د ناقه را ئەفی رویدانیدا، (فیدا) ژ (مارتینا) یی داخواز دکهت، کو برازایا خو (له یلان) ل گه ل خو ببه نه میه فانداریی، (مارتینا) یی ژى داخوازا ئەوی بى دوودلی په سه ندکر، هه روه کو ل سه ر زاری فه گیرى هه می تشتران، هاتییه فه گیران: ((مارتینایى که لتورى جفاکى وى ل به ر چاڤ وهرگرت و ب سه ر نه رمی داخوازیا وى په سه ند کر و به ره ف مالا وان چه پ دا. تراڤیکا دویى و سیى ژى ب داوی ئینان.. که له ک پیغه نه چۆ، ب ناڤ جاده و کۆلانی تاخی ژوریه چۆن و که هه شته به ر ده رگه ی رۆژه لاتى، د نیقه کا کۆلانى دا. فیدا په یا بوو داکو بچت له یلانى ل گه ل خو ه بینت)) (نافشکی، 2024: 207). ب ئەفی رهنگی دهمی رویدانان ب شیوه یه کی زنجیره یی به رده وامییدى دده ته خو کو هیشتا رویدان د دهمی نوکه دانه و ژ لایى فه گیرى هه می تشترانقه دهیته فه گیران: ((پشتی ل دووف شیره تین و هه زاره تا ساخه مییدى دژى کورونایى داناین، خو ارن و فه خو ارنن خو ه ل مالا مارتینایى ب پیشکداریا هه می ئەندامین خیزانى ب که یف و خوه شی خو ارین و فه خو ارین ... د وى گاڤی دا

فیدایی خوه ژ بیرقه کر و دگهل وان سوحبهت ب کهبف و کهنی دکر)) (نافشکی، 2024: 208-209). هەر د پیشکیشکرنا رویداناندا، فهگیر رویدانان ب شیوهیهکی ل سهر هیلهکا راست یا دهمی بهرهف پیش و دهمی داهاتیقه دچیت، پشتی خوارن و فهخوارانا ئهوان ب دووماهی هاتی، (مارتینا) یی مژارا چارهسهرکرنا (فیدا) یی فهکر و ب رهنگهکی دا دیارکرن، کو ل دهمهکی داهاتی یی نیزیک دی رونسنتین ئهوی ل گهل نوژداری دهروونی ب دووماهی هین و دی چارهسهر بیت، ههروهکو فهگیر ههمی تشتران فهدگیریت: ((پاشی مارتینای مژاری چارهکرنا وی ل کلینکا نوری فهکر و ب گهشینی بهس کر کو وهختی چارهکرنا وی گهلهک نهمایه، دبت وی جاری روونشتنا دووماهی یان بهری دووماهی بی (بیت)) (نافشکی، 2024: 209). د پهرهگرافهکی دیدا و د بهردهوامیدانا فهگیرانین خودا، فهگیر ههمی تشتران ئاماژه ب دهمی داهاتی دکهت، دهمی دبیزیت: ((مارتینای ئاقریهک ل دهمز میری دا و ئه و هایدار کو دهمی ئامادهبوونا وان ل کلینکا نوری سات و چاریکهک ماینه؛ ههتا ئه و خوه بهرهف بکن، دی ساتهک مینت. بهری بچن، ئه و دی چنه هولهکا لهشجوانیی داکو ژفانهکی دانت ب شهفی بچت راهینان بکته)) (نافشکی، 2024: 210). د ئهفی پهرهگرافیدا فهگیر دهمی رویدانان ل دویف دهمی فیزیکی فهدگیریت، کو رویدانان ل سهر هیلهکا راست بریقه دبهت، ژبهر ئهفی چندی خواندهقان ل هیقییا دووماهی رویدانان نامینت، واته رویدانان دهمی نوکه بهرهف دهمی داهاتیقه دبهت؛ ئانکو ئه و ژفانی کلینکا نوژداری ب ریکا دهمی نوکه ددهته نیاسین و پاشی ژفانی هولا لهش جوانی دکهته پیقر بۆ دهمی داهاتی. د ئهفی گاغا رۆمانیدا، رۆمانقیسی ب ئاویهکی زنجیرهیی بنیاتی دهمی رویدانی ب خو بکارهینایه، کو ژ دهمی بوری بهرهف دهمی نوکه و داهاتیقه دچیت، دهمی رویدانان ل سهر هیلهکا راست بهرهف ژیهل دبهت، ب ههمان شیوهیی دهمی رویدانان کهتوارییه، کو ئهف چنده پتر د رۆمانا کلاسیکیا هاتییه پیرهوکرن، دیسان دهستهلاتا فهگیر ههمی تشتران ل سهر رویدانان یا زاله و ههمی پیزانینان ل دور کهسایهتین ب هوریکاتین ئهوانقه دزانیته.

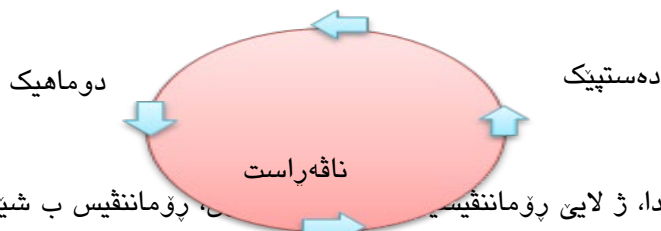
2: بنیاتی بازنهیی:

بنیاتی بازنهیی ئهوه کو رۆمانقیسی دهمی رویدانان رۆمانی ژ خالا دووماهی دهستپدکته و پاشی فهدگهریته ل سهر بهردهوامیا رویدانان و بهرهف خوارن دهاژوت و ل دویفا دگهته ههمان خالا دهستیکی ئهوا کو ئه و ب خو دووماهیکه، واته (ب شیوهیهکی پیچ پیچه بهرهف خوارن دهستیپدکته ههتا کو دگهته ژیدهری رویدانی، ئانکو ئهف بنیاته ب ریکخستنا رویدانان ل دویف (دووماهی، ناقره راست و دهستیپک) (الجوری، 2022: 25). واته ژ دووماهیقه پیشاندانا رویدانایه و پاش بهرهف ناقره راست و دهستیپکی دچیت، ئانکو ئیکه رویدانه رۆمانقیسی ل دهستیپکا رۆمانی فهدگیریت، ههتا دگههته خالا دووماهی، ئهوا کو ههمان خالا دهستیپکرنا رۆمانییه، ب رهنگهکی دهمی رویدانا دووماهیکی ل گهل دهمی رویدانا دهستیپکی گونجانهک یا هه، دشین بیژین (دووماهی ئهوی ل گهل دهستیپکا ئهوی دهیته گونجاندن...، ئانکو دهمی بازنهیی د تیکستیدا، دهر برینه ژ بهردهوامیا دهمی بوری د دهمی نوکه دا) (عوض الله، 2002: 68). ژبهرکو رویدانان رۆمانی (بین رویدان و بین ب دووماهی هاتین، واته خالا دهستیپکا ئهوی د چیرۆکیا ژ دووماهی دهستیپدکته، پینگاف پینگاف و هیدی هیدی ئه و ئهگهر و پالنه بین بووینه سهدهما پهیدابوونا رویدانا دووماهی روهندکته، واته ل ئهوی جهی ب دووماهی دهیت یی کو دهستیپکا رۆمانی یی دهستیپکری) (سابیر، 2012: 223). ئهف بنیاته داریتنا ئهوی ب ئهفی جوریه، کو دووماهی رویدانان دکهته دهستیپکا فهگیرانا رۆمانی، پاشی فهگیر بۆ فهگیرانا دهستیپکا پهیدابوونا رویدانان فهدگیریت، ب شیوهیهکی بازنهیی رویدانان فهدگیریت؛ ههتا کو دووماهی ئهوی دوباره ب دهستیپکیقه گریدهت، ژبهرکو ((تهکنیکی گهراندنهوی کاته بۆ ئه و خاله سهرهتاییه که لیوهی بزوتوه له کوتایی رۆمانهکه دا، دهش کوتایی رۆمان له دهستیپکدایت)) (عهلی، 2015: 56-57). ئانکو ب ریکا ئهفی بنیاتی فهگیر تهکنیکا فهگهراندنی ب کاردهینت، ئانکو بۆ دهمی یادگاری و بیرهاتنن دهمی بوری فهدگیریت، دشین بیژین ((ئمه ئه و زهمه نیه که گیره وهری رووداوهکان هه ندیک جار وهک پیوستهکی زانیاری و سهراچاوهیی دهگهریته وه بۆ زهمه نی یادگارییه رابردوویییهکان)) (که ریم و مهستی، 2018: 97). ل گهره ئهفی دینتی، دشین بیژین بنیاتی زنجیرهیی ههتا رادهیهکی ژ بنیاتی بانهزی نیژیک دبیت، ژبهرکو ههردو بنیاتی گرنگیی ب ل دویفئیکدا هاتنا رویدانان دهن، بهلی د بنیاتی زنجیرهیدا، دهمی فهگیر دهست ب پرۆسیسا فهگیرانا رویدانان دکته، ژ دهمی بوری بهرهف نوکه و داهاتیقه دچیت،

بەرۆفاژى د بنیاتى بازنه بیدا ((نووسەر گۆرانکاری له بهدوای یه کداهاتنى رۆدواوهکان دهکات و کۆتایی و ئه نجامى رۆدواوهکان دههینیته پيشهوه و ئینجا بهردهوامى بهگيرانهوهکه دهکات ههتا ئه کاتهى که رۆدواوهکان له کۆتایی گيرنهوهکهدا شینۆزیکى بازنه بى وهردگرن)) (عهبدولا، 2021: 79).

ل دویف پراڤیا دیتنن هاتینه پيشاندان، رۆماننقیس دهمى دهست ب پرۆسیسا نقیسینى دکهت، ئیکه م پینگاڤ ژ دووماهیا رويدانى دهستپیدکته، ئهقهژى نه مەرجهکى سه رهکیه کو ((خالى دهستپیکردنى رۆدواوهکان له کۆتاییدا بیت و بگه ریته وه بۆ سه رهتا و دووباره بگه ریته وه بۆ کۆتایی، به لکو گرنگ ئه وهیه که ده بى ئه و خالهی رۆدواوهکان لیه وه ده سپیدهکات و له به ره و پيشبردنى ریره وى پرۆسه ی گيرانه وه که له کۆتاییدا بگاته وه به هه مان خالی دهستپیکردنى چیت گرنگ نییه که ئه و خاله له سه رهتا یا خود ناوه راست یان کۆتایی بیت)) (مه جید، 2013: 88). واته د هنده ک بارودۆخاڤا رۆماننقیس دووماهیا رويدانى ناھینیته دهستپیکا رۆمانى، به لکو هنده ک جارن ئه قى چهندى د ناڤه راست، یان دووماهیا رۆمانیدا پيشکیشدکته، به لى یا گرنگ و پیدى ئه وه هه ر دهمى رۆماننقیس ئه قى چهندى د (دووماهى، یان دهستپیک، یان ناڤه راست) یدا بکته، مەرجه بۆ هه مان خالا رويدانى ئه وا قه گيرانى ژى دهستپیکرى قه گه ریت و دبيناڤا ئه و خاله ل کیز جهى بیت هه ر دووماهیا رويدانایه.

ئه ق بنیاته ((زیاتر له رۆمانى پۆلیسی و حیکایه تی میلییدا به رچا و ده که ویت، ده بینن هه ر له سه رهتای رۆمانه که دا، روه و به روه ی تاوانیکى کوشتن یان دزییه کی گه وره یان هه ر تاوانیکى تر ده بینه وه، ئیتر له گه ل گيره ره وه یان شا که سی رۆمانه که دا، به شداریى له گه ران به دواى ئه نجامده رى تاوانه که دا، ده که ین. ته نانه ت ئه و هۆکارانه شمان بۆ ئاشکراده بیت که له پشتى ئه نجامدانى تاوانه که وهیه)) (سه عید، 2009: 52). واته ئه ق بنیاته، دهمى رۆماننقیس ب کار دهینیت، مەرهم پى ئه وه کو کاریگه ریی ل سه ر خوانده قانى بکته، ب ئه قى چهندى خوانده قان پشکارى د رويدانین رۆمانیدا دکته و ب په رۆشى به ره ق زانینا ئه گه رى رويدانا دهستپیکى و ئه نجامین ئه وى بین دووماهیی دچیت. دشیاڤا ئه قى بنیاتی دهمى رويدانى ب ئه قى هیلکاریى ل خوارى دياربکه ین:

بنیاتی بازنه بى د رۆمانا (فیدا) بیدا، ژ لایى رۆماننقیس، رۆماننقیس ب شینوهیه کى هونه رى رويدانا سه رهکیا رۆمانى ژ خالا دووماهیا رۆمانى دهستپیدکته، ئه وژى ل دهمى تیکچوونا په وشا دهروونیا که سایه تیا سه رهکیا رۆمانى (فیدا) ل ئه وى دهمى کو به ره ق کلینیکا نوژدارى تابه تمه ند ب نه خۆشبین دهروونى دچیت. ئه ق په وشا (فیدا) یی خالا دووماهیا رويدانایه؛ ئه وا کو ژ ئه نجامى ژده ستدان و مرنا دوو خوشتفین ئه وى کو دایکا ئه وى (فهوزیا) و هه قژینى ئه وى (ژانیا) تووشى ئه قى تیکچوونا دهروونى بوویه، ژ به ر ئه قى سه ده مى ئه وى گه له ک هاتنۆچوونا نوژدارین دهروونى دکر، ئه قجا ب ریکا (فیدا) یی دهمى هه قبه یقینى ل گه ل ژنبرا خو دکته و ژنبرا ئه وى پرسیا را جهى ئه و قه سته دکته ژى دکته، ل سه ر زارى قه گيرى هه مى تشتران ئه ق دیا لۆگا ئه وان دهیته قه گيران: ((فیدایى گه له ک ب ساده یى به رسقا وى دا و ئه و ئاگه دار کر کو وى ژقانى دختۆره کى دى ل تاخى ژیرى هه یه کو ل گه ل هه قالا خوه مارتینایى بچن چاره یا خوه بکته. ژنبرایى بهردهوامى ب ئامانشوشتنى دا و گوت: ئه قه ساله که شۆلى ته یی بوویه چۆنا دختۆران و تو یا مه سه رفى دکه ی، خوه فه رقه بیه ک ژى ل ته نه بوویه، مانى میر و دایکین هه میان دمرن، به س که س وه کی ته ل خوه ناکته، هندى دبیم تو یا ته بى دئینه خوه و خوه دین و هار دکه ی!)) (نافشکی، 2024: 12). پشتى چوونا ئه وان ژ بۆ کلینیکا نوژدارى، ب ریکا پرسیا رین نوژدارى ئه وین ژ بۆ (فیدا) یی دهاتنه ئاراسته کرن، کو پیدقیبوو (فیدا) به رسقا ل سه ر پرسیا رین نوژدارى بدهت، ژ به رکو دا نوژدار ب سه ر سه ره داڤ و نه ینى و سه ده مین نه خۆشیا ئه وى هه لیبیت، ب تابه تى سه ربۆرا خو یا ب ژان ئه وا بوویه سه ده ما توشبوون ب تیکچوونا بارى دهروونییى ئه وى

فهگیریت، ههروهكو فهگیرێ هه می تشتران دبیژیت: ((فیدایی ئه و پیزانینن تایبهتمهندی دهروونی ئه کلینیکی ژێ داخوازکرین هیدی هیدی دانی، بی کو بهحسی- سه ربوورا خوه یا ژاندار، یا ژ دهستدانا دو خوهشتفتیرین کهسان د وهختهکی کورت دا بو وی بکهت و ئه گهری نه ساخیا خوه بو وان بزفرینت. وی ل گهل ئاخفتنا وی پیزانینن دفیان د لاپتویی دا دنفیسین.. پاشی ژێ خواست کول گهل وی هاریکار بت و نیشانین نه خوهشیا خوه و دهمی تو شبووی و ئه گهرین وی، بو وی ب دروستی بفهگیرت)) (نافشکی، 2024: 16). ئه فجا ب ریکا ئه وان پیزانینن (فیدا)ی داینه دهستی نوژداری، سه بارهت سه ربوورا ئه وی یا ژاندار، نوژدار ب شیوهیهکی پیشوهخت ب سه ر نه خوشیا ئه وی ههلبوو، کول سه ر زاری نوژداری دهیته فهگیران: ((بهری هوون بیژن، نیزیکه من نه خوهشیا وی زانی کو پتر نیشانین وی بین نه خوهشیا هستیریایینه و گهلهک یا ب ساناهیه و دی زوو ساخ بت، بهس، دفتت ئه و هه ر کورتیهکی ژ ژیاننامه یا خوه بو من فهگیرت، داکو ده رگه می عیلاجی بو مه فه کهت)) (نافشکی، 2024: 17). رومانفیس ب ریکا ته کنیکا فه گهراندنی ل سه ر زاری که سایه تیا سه ره کی (فیدا)ی، به حس ل ئه وان سه ربوور و به ربه ست و قوناغین ژیا نا ئه و دنا فدا ده ربازبووی دکهت، ههروه سا به حس ل ئه وان ده ستریزیان دهیته کرن، ئه وین کو د دهمی بو ریدا ئه و تووش بووی، ده رنه نجامی ئه فی چه ندی رومانفیس بیره اتنن دهمی بوری، دکه ته ئلافه ک داکو خوانده فان پتر ئاشنای سه ده می بویدانا تیکچوونا ئه وی یا دهروونی ببیت، دهمی که سایه تیا نوژدار (نورس)ی فه دگیریت: ((ب هیژا خودی دی ب دروستی چاره یا نه خوشیا ته کهین و گریکین هسک فه کهین کو وان گریکین ئه م فه دکهین، تو تووشی فی نه خوهشیا ب ساناهی کرییه و هه می له شی ته بی ساخه، ب تنی هه لچونین ته بین دهروونی کیماسیه کا بچوویک تیدا مایه)) (نافشکی، 2024: 74). د به رده وامیا دیالوگا د ناقه را (فیدا)ی و نوژداری، وه سان دیاردبیت، گرییا سه ره کییا ئه وی یا دهروونی ژده ستران دایک و هه فزینی (فیدا)ی بوون، دهمی ل سه ر زاری ئه وی ب خو به حس ل ساتین چه زژیکرنا هه فزینی خو هه ر ل سه رده می زارو کینین و ئه وی پیکفه گریدانا ب دایکیفه دکهت، دهمی فه دگیریت: ((لاوی من ژانیاری چاقه له کی به ژنرراف، هه ر ژ زارو کینی مه چه ز ژئیکودو دکر. مخابن خودی گهلهک زوو ژانیاری من بر و ل بهر من کره خه ونه کا چو جارا ژ بیر نه کهم! بهس پا ئه و هه ر وهک روح بی د روحا من دا و ئه زا د روحا وی دا، ئه ز ئه وم و ئه و ئه زم. به لی دختور نورسی، بلا هه می فی بزنان، ئه ز و ئه و دایکا خوه یا خوه شتی دی هه ر مینین!)) (نافشکی، 2024: 92). ههروه سان ل گهل نوژداری د به رده وامیا دیالوگا خودا، ئه و به حس ل رۆژانین زارو کینیا خو ل گهل (ژانیاری) و هه می قوناغین خواندنا سه ره تایی و نا فنجی و ئاماده بی دکهت، وه سان دهیته سالو خدان کو ب رهنگه کی فه قه تیان و دویراتی د ناقه را ئه واندا بو دهمه کی دریز نه بوویه، ب ریکا ته کنیکا فه گهراندنی ل سه ر زاری ئه وی دهیته فه گیران: ((ژانیاری من، گیانی من، کوچی مه تا من بوو. هه ما وهکی خه ونین شه فان بیرا من دهیت، دهمی ل گهل بابی خوه هنده ک جاران دهاته گوندی، من و وی بو خوه یاریکانی دکر. به لی دختور، مه بی ئیکودو خوه دهقیقه کی نه دقه تاند. دهمی ئه و جاره کی گيرو ببان، ل گهل بابی خوه نه هاتبايه گوندی، من گهلهک بیریا وی دکر. کیم جاران ژێ ئه ز دگهل دایکا خوه دچومه باژیری، وی خوه د من وهردکر و دهستی من دگرت و دبرمه د ژورا خوه فه و ل سه ر ته ختکی خوه یاریک و تشتین خوه نیشا من ددان. وی جاره کی بووکهک بو من وهک دیاری کره سو رپرایز؛ هیشتا یا ل دهف من مایی... پشتی حوکمه تی ب سه ر مه نته فی دا گرتی، ئه م ژێ ژ گوندی هاتینه باژیری د خانینی خوه بی مه دایه ب کریفه. دو کولان د ناقه را مه و وانا دابوون.. راسته ئه ز و مارتینا جیرانا مه ل مه ده رسی ل سه فه کی بووین، لاوی من، سه فه کی ل پیشیا مه بوو، لی پتریا دهمی خوه، دهمی ئه م ده رده کتین، ئه ز و ئه و و مارتینا پیکفه بووین؛ هه تا مه مه رچه لا ئیبتیدی ب دووماهی ئینایی.. پشتی مه هه ردو مه رچه لین مه وه ستنی و ئیعدایی ژێ سه رکه فتیانه خلاس کرین، ئه ز و مارتینا چۆینه په یمانگه ها ته کنیکی و لاوی من چو کولیا وهرزشی)) (نافشکی، 2024: 180). پشتی قوناغین خواندنا هه ردووکان ب دووماهی هاتین، ئه وان بریارد، کو پرۆسیسا هه فزینی ل گهل هه فدوو پیکینن، به لی بویدانا نه چاقه ریکری ئه و بوو، کو د شه فا شه هیان و بوکیکیا خودا هه فزینی خو ژده ستر، بیکو سه ده می ب دروستی بی وه غه رکرنا ئه وی ژ ئه فی جیهانی بزانت، ئه ف دیمه نی تراژیدی ل سه ر زاری (فیدا)ی بو نوژدار (نورس)ی دهیته فه گیران: ((وهخته کی مه هند زانی، ژ دویی پشتی نیفشه ف بوری و مه ژ نوو کاری جوتبوونی کر. من بهر و بنگوهین خوه ل بهر خودیکی گولاف دکر و ژ نشکه کیفه، من دهنگی ئاخینا! وی بهیست. ئه ز

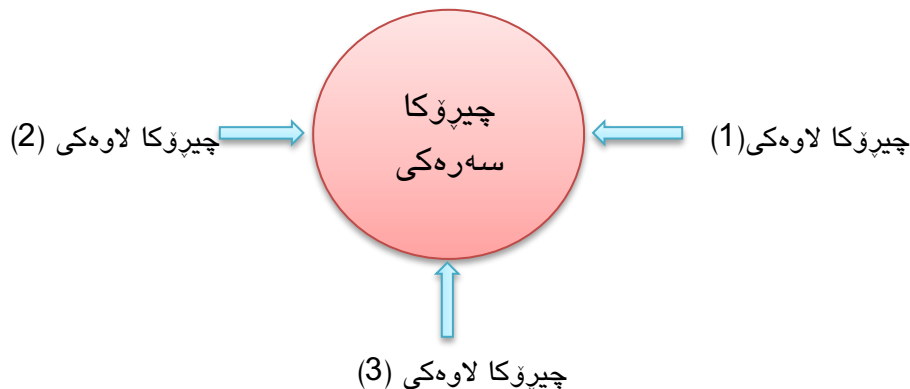
زقېم و ديمه نى من باوهر نه كرى كودى د خهوانان ژى دا بينم، دهستى وى يى ب سينگى چه پيښه و خوناڤه كا هوور ئەننيا وى يا گرتى! ئەز ب لښه كا بزديداىي به رەف ته ختهى چوم! بهرى بگه مې، من ديت چاڤين وى زل بوون و ليڤين وى يين زوفا بووين بزافا ناخفتنى كرا! وهى هوار خودى، من هند ديت، دهملدهست ستويى وى كه ته سەر ملي و ههڤزينا خهون، بوو شيني و تازى)) (نافشكى، 2024: 212). ئەڤه ئيك ژ ئەوان سه ده مین سه رهكى بوو، ئەوين (ڤيدا) تووشى نه خوشيا دومدريژا دهروونى كرى، ديسان ژبلى ئەڤى رويدانى، مرنا دايكا (ڤيدا) يى سه ده مې دووى يى تيكچوونا ئەوى يا دهروونى بوون، كو ههرو دوو رويدان ب ههڤرا د ده مې سى هه يڤاندا ب سه رى هاتن، سه رها نيا ژ ده ستدانا دايكى ل سه ر زارى ئەوى ب خو ده يته هه گيران، كو د هه گيرانا خو دا سه ده مې مرنا ئەوى بوو سه تما باب و خرابيا براىي خو يى مهن هه گه رينيت، ده مې ديژيت: ((هندي من ل بيره، ژبلى ره ميا وى من ره ميا چو كه سين دى نه ديتيه. نزا بوچى، من چو جارا هه ز ژ بابى خوه نه كريبه، چونكى بيرا من ب دورستى ناهيت كانى ئەوى يى چه وا بوو. راسته وهكى خه ونيى شهڤا شكلى وى يى پوسيده ده يته بيرا من، لى من چو جاران هه ز نه كريبه كو ره ئوف كيڤرانى بابى منه يان هه تا نيژيكه كى ميه. وهكى خووشكا من يا مهن ديژيت: دايكا من هه مې ژ هه رين وى دا ئيشا دلى گرت. چو روژ نه دچون وى دايكا من يا خو هشتقى ب گوپالان نه قوتا بايه. دختور دايكا من ژى وهك من چو خو هشى نه برن. ده مې بابى من مرى ئەم د هوور بووين، وى شوو نه كر و ئەم ب ژارى و نه خو هشى خودان كرين و روژه كى ژى ئيكى به حسى - مه ب خرابى نه كر. براىي من يى مهن به ندهوار تينه بت، نيڤهك دايكا من ژ بهر وى مر. ئانكو وى و بابى من دايكا من يا خو هشتقى كوشت)) (نافشكى، 2024: 217). پشتي روشتنين (ڤيدا) يى ل گهل نوژدار (نورسى) ب دووماهى هاتين، نوژدارى بريا چاره سه ر يى ب ئەڤى رهنگى بوو (ڤيدا) يى دا دياركرن، كو رهوشا ئەوى روژ بوو روژى دى به رهڤ باشتريچيت، به لى ب مهن ره كى هه مې ئەو رينمايىن ب ئەوى ده يته دان ب جه بينيت، ههرو وهكو ل سه ر زارى نوژدار (نورس) ده يته هه گيران: ((خاتوينا ڤيدا، ئەوا پيدى مې يا بوو ته كرى، بهس پا دونيايه خودى نه كهت؛ هه كه هات و جاره كى هوين هه وجهى مې بوون، كلينكا من ل بهر وه يا هه كريبه. ب ئزه ها خودى، روژ بوو روژى دى باشتري هېي. هه له بت ئەز ژ ته ناڤه شيرم، ئەڤ ئيشا هستيريا يا هوسانه. دبت 50% ژى ساخ دبن؛ هه كه چاره يى ب دورستى بكن. 30% ژى نيشانين وى گه له ك كيمڤه دبن. 20% هه رهندهك نيشان دمين و دڤيت به ردهوام سه رهدانا دختورى خوه بكن... ژ بهر كو ئەوا ته ب چاڤين خوه ديتى، د ناڤه را 3 مه هان دا، ته دو خو هشتقى ژ ده ست داين، نه تشته كى بچووكه)) (نافشكى، 2024: 253). ل ڤيره رووماننڤيس هه گه ريت بوو خالا ده ستپيكا هه گيرانا رويدانا (ڤيدا) يى، ده مې توشبووى ب نه خوشيا (هستيريا) يى و سه ده مې ژ ده ستدانا دايك و ههڤزينا ئەوى. پشتي كلينكا نوژدار (نورس) ده يته گرتن ژ بهر چه ند ئەگه ران، (ڤيدا) دووباره ژ بوو مهن چاره سه ر يى قه ستا نوژدار (وان ره زقان) دى دكهت، ب هه مان شيوه ل سه ر زارى (ڤيدا) يى دووباره هه گه راندن بوو ده ستپيكا رويدانى ده يته كرن، ئەوژى دووماهى، ههروهكو ديژيت: ((ب راستى هه ر ل ده ستپيكي ديتنا دختور وان ره زقانى خودان ره فتارين نهرم و هه ليم، گه شيني بوو من چى كر. ل ده ستپيكي پيزانينين ژ من وهرگرتين، د لايڤوى خوه دا نفيسين... پاشى داخووزى ژ من كر نيشانين ئيشا خوه بوو وى بڤه گيرم... من ژى كورنيا چيروكا ئيشا خوه، هه ر ژ روژا دايكا من وههرا دووماهى يى روژا بوو كينيا من بينت كرى، پاشى لاوى من ئەز ژى وهك خوه مرانديم و نه مرانديم و ب تنى هيلام بوو وى هه گير... پاشى هه ندهك ده رمان بوو من نفيسين كو هه يڤه كى بخوم و جاره كا دى سه رهدانا وى بكم. پشتي من پرسيارا كارتىكرنا ده رمانان ژ نوژدارى كرى، وى ئەز پشتراست كرم، هه كه ئەز ده رمانين وى ب دورستى بخوم دى چى بم و من چو گرفت نامين)) (نافشكى، 2024: 261-262). ل دووماهى ئەو چه نده ديار دببت، پشتي (ڤيدا) يى دايك و ههڤزينا خو ژ ده ستداين، توشى تيكچونه كا دهروونى دببت و ب مهن چاره سه ر يى سه رهدانا نوژدارين جو دا جو دا دكهت و خالا ده ستپيكا رويدانين رو ماننيه، ب ئەڤى شيوهى رو مان بنياتى باز نه يى خو ته مامدكهت، دووماهى رويدانين رو مانى ب رهنگه كى باز نه يى ديار دببت، به لى دووماهى ب رهنگه كى هه كرى ده يليت، ديسان چ بريا رين هه بر ل دور دايڤا چاره سه ر يى ئەوى ژ لايى رو ماننڤيس و هه گير يڤه نه هاتينه دان، به لكو بريا ر بوو خوانده قانى ب جه هيلايه.

3: بنياتی تېهه لکیش:

د ئەفې بنياتيدا، مل ب ملې چيرۆکا سهرهکی هندهک چيرۆکين لاوهکی پشکارين د چيرۆکا سهرهکيدا دکهن، ب رهنگهکی چيرۆکا سهرهکی دهيته پارچه پارچه کرن و هندهک چيرۆکين ديتر تيهه لکيشی ئەوی دبن و زنجيرهيا دهمی ل دويقتيکهاتی دهيته تيکدان، ژبه رکو فه گير ب تنی ب ئیک چيرۆکفه ناهيته گريدان.

مه به ست ب بنياتی تيهه لکيشکری (پروسیسا چونا چيرۆکه کينه د ناڤ چيرۆکه کا ديتردا) (محيي الدين، 2016: 96). ئانکو روماننڤيس د بنياتی تيهه لکيشکريدا دوو چيرۆکان تيکه لی هه فدکته، ژپخه مه ت ئەفې مه به ستی فه گير ب (تیهه لکيشکرنا چيرۆکه کا نامو بؤ ناڤه رۆکا چيرۆکا سهرهکی رادبیت، ب ئاوايه کی ناڤه رۆکا چيرۆکا سهرهکی رادگريت، هه تاکو چيرۆک ته مامديت و پاشی دريژی و به رده و امين ب چيرۆکا سهرهکی دده ته فه) (عبيد و اليباتي، 2011: 126). هه روه سان نه ب تنی چيرۆکه کا نامو د ناڤ چيرۆکا سهرهکيدا ب کار دهيت، به لکو (چيرۆکا تيهه لکيشکری دبیت چيرۆکه کا خۆدی بیت و ژ خۆدی چيرۆکا سهرهکی ب خۆ هاتبته به ره مهينان) (حسين، 2009: 88). ئانکو تيهه لکيشکرنا چهن د رويدانايه د هه مان چيرۆکا، مه به ستا سهرهکيا روماننڤيسی ژ تيهه لکيشکرني ئەوه کو چيرۆکا لاوهکی ببته ده روزيه ک بؤ پتر روهنکرنا چيرۆکا سهرهکی، به لی پيدڤيه چيرۆکا لاوهکی ((قه باره ی له چيرۆکه سهرهکيه که بچووکتربیت، پيوسته ئەو دوو چيرۆکه له رووی تيمه وه يه ک و اتا بگه يهن، مه به ستی چيرۆکه لاوهکيه که بؤ زياتر ده رخستن يان روونکردنه وه ی چيرۆکه سهرهکيه که يه. ئەمه ش بؤ پتر سه رنجراکيشانی خوينه ره بؤ لای رووداوی چيرۆکه که، روونکردنه وه ی چيرۆکه سهرهکيه که له چهن د گۆشه نيگايه کی جياوازه وه)) (علی، 2015: 58-59). ب ئەفې ريکی فه گير چيرۆکا لاوهکی دئخته خزمه تا چيرۆکا سهرهکيدا و ناڤه رۆکا هه ردوو چيرۆکا وه کو ئيکه، به لی رويدان د جۆدانه ب رهنگه کی کو ب تنی ژ لايی ناڤه رۆکيفه د هه فگرينه، واته (فه گير ب راوه ستاندا چيرۆکا سهرهکی رادبیت و چيرۆکه کا ديتر وه کو نمونه و به لگه بؤ چيرۆکا سهرهکی دهينيت) (رشيد، 2009: 36). ل گوره ی ئەفې ديتنی (چيرۆکا تيهه لکيشکری دبته نمونه کا بچويک بؤ چيرۆکا سهرهکی) (جنداري، 2013: 93).

روماننڤيس هه ر ده می چيرۆکه کا لاوهکی ب شيوه ی تيهه لکيشکری دکه ته ناڤ د چيرۆکا سهرهکيدا، مه به ست ژي ئەو چهنديه کو ((يارکردن به کات کاتيک ئەرکی گيرانه وه ی حيايه ت ده سپيردريت به که سينييه کان، زنجيره ی سروشتی کاتي رووداو تيکده چيت، چونکه که سينييه کان دوور له تيگه يشتنی گيره ره وه ی ده رکي - روماننوس، تيگه يشتنی تاييه تيان هه يه بؤ ديارده و رووداوه کان و به ئاراسته و ريره ويکی جياواز له ريره وي سروشتی رووداوه کان ده گيرنه وه)) (محه مه د، 2009: 90). واته د ئەفې بنياتيدا پيگري ب زنجيره يا ده می که تواری ناهيته دان، به لکو روماننڤيس ب ريکا هه ز و ئاره زويا خۆ ياريکرنی ب ده می رويدانين رۆمانی دکه ت، بي کو کاريه گره یی ل ناڤه رۆکا بنياتی رويدانان بکه ت، ئەف ياريکرنا ب ده می نابيته ئەگه ر کو رويدان جيهانا رامانا خۆ ژ ده ست بدن، به لکو ئەف چهنده دبته جوانييه ک بؤ تيکستنی رۆمانی. دشياندايه ئەفې بنياتی ده می رويدانی ب ئەفې هيلکاريی ل خواری دياربکه ين:

بنياتی بازهیی د روماننا (فیدا)ییدا، ژ لایی روماننقیسیفه هاتییه پهیرهوکرن، پویدانا سهرهکییا ئهقی رومانن تیکچوونا باری دهروونیی (فیدا)یییه، ئهقجا ژ بۆ روهنکرن و دانهنیاسینا ئهقی تیکچوونن روماننقیس ب ریکا هندهک چیرۆکین لاهوکی کو ژ خودی چیرۆکا سهرهکی ئافراندينه، داکو ببه دهروازیهک کو چیرۆکا سهرهکی پین بهیته روهنکرن، سهبارت چیرۆکا سهرهکی کو تیکچوونا باری دهروونیی (فیدا)یین کو ژ ئهجامی ژ دستدانا دایک و ههقژینی ئهوی بوون، بهلی روماننقیسی هندهک گری و چهپاندین دیترو و هکو ژیدرهکی لاهوکی بهرههمینانه، داکو چیرۆکا سهرهکی جوانتر روهن بیت و تیکستی ئهوی جوړه ئیستاتیکایهک و هونهریبوونی ب خوڤه ببینیت. ل دویف ئاستی کاریگریی دئ ئهقان گری و چهپاندین دهروونی ژ پلهیین مهزن بهرهف پلهیین بچووکتقه ددهینه دیارکرن، ئیکهه گرییا کاریگری ل (فیدا)یین کری، ژبلی ژ دستدانا دایک و ههقژینی ئهوی بابتهی دستدریژیا سکسی بوو، نهخاسمه د قوناغا زارۆکنیا خودا ب تایبهتی دهمی بابی ئهوی دهیته کوشتن، ژ لایی مامیقه دستدریژی ل سهر دهیتهکرن، ههروهکو ل سهرزاری (فیدا)یین دهیته قهگیران: ((وی مامی پیس، ههکه کهس ل وان دران نه دیتبایه، دستدریژی ل سهر من ژی دکر و عللک، پسکیت، پیسی... مشن و شهرهت بۆ من دئینان، دا ئهز رازبیم. من چو ژ هندئ نه دزانی، وی ههر ئهز قانع دکرم کو مهزن وهل ههمی بچووکان دکهن! یا ژ منقه راسته. وی ب تنی ئهز ب جلکفه ههمیز دکرم و د من دخهبتی. من ژی د بهر را ئهو شرینین بۆ من دئینان دخوارن... وی بووکهکا لاستیکی بۆ من ژ باژیری ئینابوو، گهلهک کهیفا من هات. من بۆ خوه یاریک پین کرن. وهختهکی وی ئهز خافل کرم و من هند زانی دهرپی من کۆدهری ئینا خواری و ئهز ئیشاندنم و من کره قیژی!)) (نافشکی، 2024: 96). ئهف چیرۆکا لاهوکی روماننقیس وهکو چیرۆکهکا تیههلیکشگری د کهته خزمهتا چیرۆکا سهرهکیدا، ئانکو دهمی پویدانا چیرۆکا سهرهکی رادگیریت و ب ریکا تهکنیکا قهگیراندنی ئهقی چیرۆکا لاهوکی قهگیریت و زنجیرهیا دهمی دشکینیت و یاریکرنی ب دهمی پویدانین چیرۆکی دکته. ههر د بهردوامیدانا پویدانین ئهقی روماننیدا، بابتهی دستدریژیکرنی ل قوناغین مهزنبوونا تهمنی (فیدا)یین دووباره دبیت، ب تایبهتی د دیالوگا د ناقهرا ئهوی و نوژدار (نورس)یدا دیاردن، دهمی نوژدار ل دۆر ئهقی کهیسی پرسیاران ئاراستهیی (فیدا)یین دکته، ئهو ب ئهقی رهنگی بهرسقی ددهت: ((ئاخ ئاخ! دختور، خوزی جارهکی ب تنی بایه! ... دقان 9 سالان دا، چار کهسا کورسییا قسمی ملهفاتا وهرگرییه. ههر سیکین ئهولی، سهرهراپی کو خیزاندار بوون و یی ئیکی و ژ ههمیان مهزتر، ب ناقي مهعاز وهلید، ل تهمنی رحمهتییی بابی من بوو، گهلهک جارن محاوله دکرن، کو ب ههر ریکا ههیی، دستدریژی ل سهر (من)) (نافشکی، 2024: 218-219). ل گورهی رومانن بهرپرسی ئیکی د ههمبهر (فیدا)یین جهی خو ژ بۆ مهرمین خو یین تایبهت ب کاردهینا، ئهوی پیکول دکرن ب دانا دستدیریان (فیدا)یین رازی بکهت، بهلی ئهو شیا خو ژ فیلبازیین ئهوی قورتال بکهت و خو ب دستقه نهبهردهت، دیسان پشتی ئهقی چهندئ ئهف بهرپرسه پیکولا توهمهتین نامویسی بۆ دروستدکته و دکته گهقهک کو ئهو خو ب دست ئهویقه بهردهت، دهرئهجام (فیدا) د ئهقی کیکرکیدا ب سهر بهرپرسی بهشی خو دکهقیت و ژ پلانین ئهوی رزگار دبیت. پشتی بهرپرسی دووی ئهکی ریفه بهریی وهردگریت، ب ههمان شیوه ئهو ژی پیکولا دستدریژیکرنی ل سهر (فیدا)یین دکته، دهمی (فیدا) قهگیریت: ((ههمهن ئیهاب جهی وی گرت. وی ژی ههر ل دستپیککی خوه دهقخوهش کر. من زانی چاقین وی ژی ژ من قهنه دبوون و روژ بۆ روژی خوه نیزیکی من دکر... وی تهلهفونا ب شهقی بۆ من کری ریکا خوه بۆ دستدریژی قهکری. وهسا دیار بوو کو وی چاقدیرییا من دکر، دهمی دیتی ئهز دهمهکی ب تنی چۆیمه د ژورا مهزنا دۆسینانقه، من هند دیتی ئ ل پشت من و دو سسی جارن ل سهر ملین خوه زقری. من زانی ب لقینهکا ئالوز وی خوه باش نیزیکی من کر و بیشهرم خوه ب من قهنا)) (نافشکی، 2024: 221-222). پشتی ئهقی رهوشی (فیدا) ب رهنگگی دژوار ل بهر سینگئ ئهوی رادوهستیت، ب تفهکی بهرسقا ئهوی ددهت و ههلوپستی خو وهکو نه رازیبوون دهردبیریت. دیسان دستدیرییا بهرپرسی سیتی ههمان سهدهرییا بهرپرسی بوری ل گهل دهاتهکرن، ههروهسا بهرپرسی نویژی جهی خو بۆ مهرمین خو تایبهت بکارهینان، ب رهنگگی بهرسقا نهیی ل ههمبهر داخوایین (فیدا)یین نه بوو، گهلهک جارن دیاری ب قهشارتی پیتشکیشی ئهوی دکرن، ئهقان دیمه نان گو مان ل دهف (فیدا)یین پیداکرن، ئهوی ههستپیدکر کو تشتهکی نهچاقریکری دهیته پویدان، دهمی قهگیریت: ((بهرپرسی سیتی ب ناقي پهژان موزهفه بۆ مه هاتی، قوتابییی ماستهري بوو ل مالیزییا د خواند... دختور، وی ژی وهک یین بهری

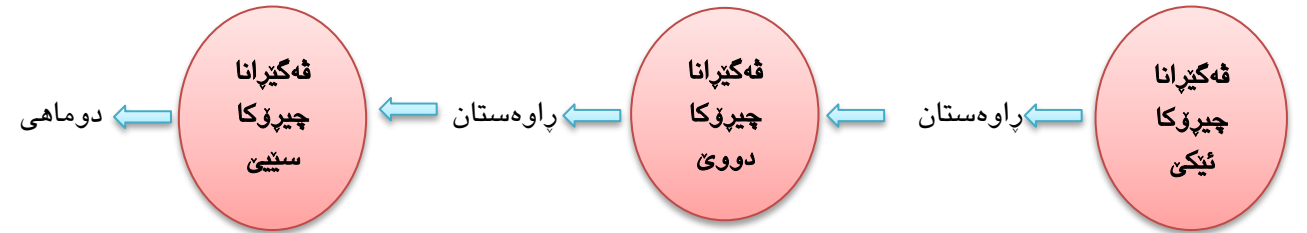
هينگی گرنگيهكا تايهت ب من ددا، هەر تشتی من گوتباي، نه بی ل دهف وی نه بوو. پاشی هیدی هیدی خوه نيزیکی من کر... پاشی دیاریین ب قیمةت بۆ من دئیان و ب دزیکه رادهستی من دکر... شهقهکی وی ژى نامه ب قایبهری و واتسایى هنارتن، من ژى بهرسفا ئیکى ددا و پینجان نه ددا. پاشی ههما بيشهرم و ترس نامهیین لهوچه هنارتن و ئیدی من بهرسف نه ددا... تشتی من ژ چافین خوه باوهر نه کرى بهرژان موزهفهرى بۆ من ب ریکا واتسایى هنارتى، قیدیویهكا پیس بو!!)) (نافشكى، 2024: 224-225-226). بابتهین دهستدریژیکرنی رۆماننقیسی وهکو چیرۆکین لاوهکی گریډای چیرۆکا سهرهکی کرینه، ب پهنگهکی راستهوخو کاریگهری ل سهر بارى ئەوئ یی دهروونی هه بووینه، هندهک جارن بابتهین دهستدریژیکرنی کو ب شیوهیهکی نه راستهوخو گریډای خودی (قیدا) یی نه بوون، بهلی دیسان کاریگهریهكا نه رینی ل سهر دهروونی ئەوئ هه بوویه، ئەف چهنده ب ریژهیهكا کیمتر ژ لایى رۆماننقیسقه هاتیه دیارکرن ((دختور، ئەز ب دورستی وی نزانم؛ ئەوا ل بیرا من مایی، مامی من حوسنوی، کو دبوو پسمامی بابی من، یی کو بهرینگی ئەو و بابی من سهراملکی لیکهتین و ژ مه یی سل بوو، وهک دایکا من بهحس دکر، گهلهک دهاته مالا مه. من هندهک جارا ئەو دیت، ههفروشی دایکا من دبوو؛ لی دایکا من خوه ب دهست ویفه بهرنه ددا و ئاخفتنن نه خوهش دگوتتی، هندی دکره دهری ژى، ئەو ههر نه دچۆ و گهف ل دهیکا من دکرن کو ههکه ئەو پتر ل گهل وی بکته رکه، ئەو و مروفین مه دى وی کوژن و تاوانبار کهن کو ئەو چهز ژ جانگویی شقان دکته!!)) (نافشكى، 2024: 94). ژ بلی بابتهی دهستدریژیکرنی ل سهر خودی (قیدا) یی کو ب بوونه گرییهكا سهرهکی بۆ کهسایهتیا ئەوئ، د هه مان دهمدا رۆماننقیسی بابتهی دهستدریژیکرنی جوداتر ب کارهینایه و وهکو گریین لاوهکی داینه دیارکرن، ئەوژى ئەگه رکهکی دیتره بۆ تیکچوونا بارى دهروونیى (قیدا) یی، بۆ میناک دهمی دهستدریژى ژ لایى پسمامی بابی ویفه ل سهر دایکا ئەوئ دهاته کرن. دیسان هندهک چیرۆکین دیتره وهکو بابتهی ئیشاندن و ستهملیکرنی، رۆماننقیسی وهکو گرییهكا بچووکتر ژ بابتهی دهستدریژیکرنی بکارهینایه و کرینه د خزمهتا رۆهنکرا چیرۆکا سهرهکیدا، د ئەفی په رهگرافیدا بهحس ل ئەوئ ستهمی یا ژ لایى ماموستا و برایى مهزنی (قیدا) بیقه ل سهردهمی زارۆکینی ل هه مبهر ئەوئ هاتیه کرن بۆ نوژدار (نورسی) فه دگيریت: ((سه یدايى نیعمهت، سهره دهرسا بیرکاری رۆژانه ئەز دقوتام. جار هکی گوهی من یی ژ نوو دایکا من یا خوهشتفی بۆ من سمتی و دهزیکهکی پیقازی کریی، وی وهسا کیشا، قیزیین من دهنگهده! پستی هینگی من زانی دلی هه قالان ب من سوت. د سهر هندی را، برایى من یی قوونخوار بهندوی رزی، ههکه دایکا من ل ویروئ نه بایه، ئەز د قوتام و وی چو جارن چهز ژ من نه دکر، چونکی ئەز بچوویکا هه مییا بووم. نه نه، نزا بهلکی نه وهسا بت. نه، ههما وهسا بوو. ئەری دختور، بهری من برایهکی من یی بچوویک مربوو، هه مییا گهلهک چهز ژ من دکر، ب تنی بهندهوار نه بت، ئەو، ئەری ئەو، گهلهک یی بهراز بو!!)) (نافشكى، 2024: 92). ژ لایهکی دیتره کیشهیین خیزانیژى ب پهنگهکی نه راستهوخو کاریگهری ل سهر بارى ئەوئ یی دهروونی هه بووینه، ب تايهتی نه خوشهفتنا برایى ئەوئ (فهژیار) ب نه خوشییا دلی، کو ژ ئەنجامی رهفتارین برایى ئەوئ (بهندهوار) ی و بابتهی بهردانا هه قژینا برایى ئەوئ (تورین) ئ، ئەف بابتهژی ببوونه گرییهكا دیتره و رهوشا ئەوئ نه سه قامگیرتر لیکر بوو، دهما فه دگيریت: ((دختور، هه می جهنگه نى و برایى من یی مهشلهته، ئیشا دلی ئینا برایى من یی خوهشتفی ل غه رییا. باوهر بکه دختور، برایى من فهژیار؛ وهکی ئاغایهکی بوو، نوکه تو ببینی، تو وی نانیا سی، ئەو وهسا بیسه رهوهر بوویه. مشکيله ئەوه، عه یالی ژنا وی ژى ل گهل دایکا خوهنه و هه می دژى برایى من. دهمهکی ئەو ب تنی هیلا د شوقیه و بۆخوه شقهکا دی گرت و گهفین بهردانی ل برایى من کرن. برایى من ژى ژنا خوه تورین بیهقی کر وئ بهر دهت!!)) (نافشكى، 2024: 135). ب ریکا ئەفان چیرۆکین لاوهکی رۆماننقیس چیرۆکا سهرهکی رادوهستینیت و ئەوان ب شیوهی تیهه لکیشکری دکته د خزمهتا چیرۆکا سهرهکیدا، ب پهنگهکی داکو چیرۆکا سهرهکی رۆهنتر لی بکته، ئەفی چهندی ژ خودی چیرۆکا سهرهکی دئاقرینیت، واته تیکچوونا بارى دهروونیى (قیدا) یی، ژبلی سه دهمی ژ دهستانا دایک و هه قژینی ئەوئ، هندهک گری و سه دهمین دیتره هه بوون، ب پهنگهکی راستهوخو و نه راستهوخو کاریگهری ل تیکچوونا ئەوئ دکرن. د سه رجهم چیرۆکین لاوهکی ئەوین تیهه لکیشکری رۆماننقیسی ریک دایه کهسایهتیا سهرهکی (قیدا) یی؛ کو ئەو ب خو ب ریکا جهنافی (من) ده ربړینی ژ خودی خو بکته، دیسان د سه رجهم چیرۆکین لاوهکیدا تهکنیکا

قەگەراندا دەمی) ئالاقەك بوویە ژ بۆ رۆھنكرنا چیرۆكا سەرەكى؛ ژبەرکو چیرۆكین لاوھكى ئەو چیرۆك بوون یین ل دەمی بورى ھاتینە رویدان.

4: بنیاتی ھەقتەریب:

مەبەست ب ئەفی بنیاتی، ئەوھ کو دوو چیرۆك د ناڤ رۆمانیدا دەمی رویدانین ئەوان ل گەل ئیک یی ھەقتەریب بیت، واتە رویدان ب ھەقرا ((کە لە تەنیشت یەكەوھ دەرۆن و پەرە دەستین و روودانیان بەستراوھ بە یەك کات)) (سابیر، 2001: 134). ژبەر ئەفی چەندئ ئەڤ بنیاتە ب (ھەقەمبوون و دۆردۆرانی) دەیتە ب ناڤكرن، د ئەفی بنیاتیدا ((گێرەرەوھ لە یەك پەرەگرافدا دوو رووداو دەگێریتەوھ كە ھیچ پەيوەندییەك پێكەوھ كویان ناكاتەوھ تەنیا ئەوھ نەبیت كە لە یەك كاتدا روویان داوھ، ھاوكاتبوونیش نۆرەیی دەگێریتەوھ، چونكە دەست ھەلگرتن لە رووداوێك و چونە سەر رووداوێكی دیکە، مانای ھەلپەساردنی رووداوی یەكەمە، گەرانەوھ یە بۆ سەری و بە پێچەوانەشەوھ)) (عثمان و ئەلوھنی، 2022: 12). ب ئەوی دیتنی ھندەك جارن قەگێر د قەگێرانا رویداناندا (ب دۆردۆرانی، بەشەكی ژ چیرۆكا ئیکي قەدگێریت و ل دویدا ژ قەگێرانی رادوھستیت و دەست ب قەگێرانا چیرۆكا دووی دكەت، پاشی ژ قەگێرانا چیرۆكا دوویژى رادوھستیت و بەشەك ژ چیرۆكا سینی قەدگێریت، ھەتا دگەھتە دووماھیا چیرۆكی) (زیتونی، 2002: 65).

بنیاتی ھەقتەریب بنیاتەكی نووییە و د نوکەدا زۆرینەیا رۆمانفیسان ل شوینا بنیاتی تێھەلكیشكری پەنا بۆ بنیاتی دەمی ھەقتەریب بریە، ژبەرکو ((مەبەست لەم پاش و پیش خستتە ی گێرانەوھ بۆ ئەوھ یە تا خوینەر، یان گوێگر ھەست بە بیزاری نەكات بۆیە زوو زوو لە شوینیکەوھ دەیگوازیتەوھ بۆ شوینیکى تر و بە دیمەنە جیاچیاكانی ئاشنا دەكات، واتە ھەندیک جار نووسەر رووداو و دیمەكان لە كات و شوینی پنیوستدا دادەنئ و قسە بە یەكئ لە كارەكتەرەكان دەبریت و بوار بۆ یەكینى دیکەیان دەرەخسینی، بەمەش چیرۆكنووس ھونەرێكی ئیستاتیکا بە دەقەكە دەبەخشیت)) (عەبدوڵا، 2021: 73). دشین بیژین بنیاتی ھەقتەریب (دانانا دوو چیرۆكانە كو رویدانین ئەوان د ئیک دەمدا رویدەن، ب واتە یەكا دیتەر قەگێرانا دوو چیرۆكانە، یان پتر، كو رویدانین ئەوان د دوو دەمین ھەقتەریبدا رویدەن) (جنداری، 2013: 83). ب ئەفی چەندئ ھەقتەریبی ژ بەرەڤ پیشقەچوونا رویدانین رۆمانی د ئیک دەمدا پێكدەیت، واتە ژ لای دەمیڤە ھەردوو چیرۆك د ھەقتەمن، بەلى مەرج نینە، ئەو رویدان ل ئیک جھ پەیدا بێن، لەورا ((شوینی روودانی رووداوەكان تا رادەبەك لە یەك دوور دەن، ئەم تەوھرانەش بەھەموو ئەو كارەكتەرەنە ی كە تاییەتن بەخوێانەوھ، گەشەدەكەن و پەرەدەسین تا لە كۆتایی رۆمانەكەدا بە یەك دەگەنەوھ، لەوانە یە ھەر بە یەكیش نەگەن)) (سەعید، 2009: 48). واتە جھئ ھەردوو رویدانان چ پەيوەندی ب ھەقەوھ نینە و ھەر رویدانەك ل جھەكئ تاییەت د ناڤ تیکستى رۆمانیدا رویدەت، دبیت ئەو رویدان ل دووماھیا رۆمانی بگەنە ھەڤ، یانژی مەرج نینە ھەڤبگرن. ھەروەسا ئەڤ بنیاتی ھەقتەریب ب دوو شیوھیین جۆداجۆدا د ناڤ تیکستى رۆمانیدا دیاردین، ئەوژی (1). دۆردۆرانییەكە پشتبەستنى ب قەگێرانا رویدانین جۆراوجۆر دكەت، ئەوین د چیرۆكەكیدا ل دەم و جھین جۆدا رویدەن. 2. دۆردۆرانییەكە پشتبەستنى ب قەگێرانا رویدانین جۆراوجۆر د دوو چیرۆكین جۆدادا دكەت) (العانی، 1994: 35). واتە قەگێرانا ھندەك رویدانین ل ناڤ چیرۆكینیە، بەلى ل دەم و جھەكئ جۆدادا، یان قەگێرانا رویدانین د ناڤبەرا دوو چیرۆكاندا یە، بەلى ھەر جارەكئ ئیکي ژ ئەوان قەدگێریت. دشیاندا یە ئەفی بنیاتی دەمی رویدانئ ب ئەفی ھیلكاریی ل خواری دیاربكەین:

بنیاتی ههفته‌ریب د رۆمانا (فیدا)بیدا، ب شیوه‌یه‌کی هاتییه بکارهینان، کو دوو چیرۆک ب هه‌قرا ل گهل هه‌قدوو دهینه فه‌گیران، ژ لایه‌ی تیمیغه چ په‌یوه‌ندی ب ئیکو دوو‌فه نینه، ب تنی رۆیدانین هه‌ر دوو چیرۆکان ژ لایه‌ی ده‌میغه مل ب ملی ئیکغه به‌ره‌ف پیش دچن، چیرۆکا ئیکئی یا ئه‌فی رۆمانی کو ده‌ستپیکا رۆمانییه، ئه‌وژی چیرۆکا تیکچوونا بارئ ده‌روونییه (فیدا)ییه. چیرۆکا دووی ئه‌وژی چیرۆکا فه‌رماندی له‌شکهری (میرخاس)یه، فه‌گیر باهرا پتر یا جارن ده‌ست ژ فه‌گیرانا چیرۆکا سه‌ره‌کی به‌رده‌ت و فه‌دگه‌رپته ل سه‌ر فه‌گیرانا چیرۆکا دووی، کو ده‌می رۆیدانین هه‌ر دوو چیرۆکان هه‌فته‌ریبی ئیکن، ژبه‌رکو هه‌ر ل ده‌می توشبوونا (فیدا)یی ب ئه‌وی بارئ ده‌روونی د هه‌مان ده‌مدا فه‌رمانده (میرخاس) ل باژیری (قوبرس)ی توشی خوساره‌تییا قۆماری دبیت، ئه‌فجا ده‌ستپیکا چیرۆکا دووی فه‌گیریی هه‌می تشتران ژ دیمه‌نی ده‌ستپیکه‌ت و فه‌دگیریت: ((ئه‌فسه‌ری سکرتری، هینگی پاشفه زفری؛ هه‌تا کو فه‌رمانده‌ی ب زمانئ له‌شی رۆناهییا که‌سک دای، فه‌رمانده، پاله‌یه‌کی وی گافی ژ شکاندا کونکریتی زفری، وه‌سا په‌لخی رۆونشته سه‌ر کورسییی و چاڤین وی یین سۆراتیی داگیر کرین به‌له‌سپی بوون. گه‌له‌ک وه‌سا نه‌ما، سه‌ری وی ما ب سه‌ری کورسیا ئالاین رهنگین و سیمبولین نه‌ته‌وه‌یی بووینه باگراوه‌ندی وی وینه‌یین ب شه‌فی ل گهل هه‌قالان د هۆتیلای پینچ ستیریغه د قاتی فی ئای پی دا، د بیردانگی دا دووباره بوون، پشتی د یارییا رۆلیتی دا ب دو ملیون دۆلاران خوساره‌ت بووی. پشتی هینگی زانی هه‌قاله‌کی وی یی گه‌له‌ک نیزیکی خیانه‌ت ل وی کریی و ئه‌و ب تووره بوونفه ژ ناف یاریی ده‌رکه‌ت)) (نافشکی، 2024: 21-22). د ئه‌فی په‌ره‌گرافیدا ده‌می رۆیدانین چیرۆکا دووی ل گهل ده‌می چیرۆکا ئیکئی یی هه‌فده‌مه، به‌لی تشتی جودا د ئه‌قان هه‌ردوو چیرۆکاندا جهی رۆیدانایه، جه د چیرۆکا ئیکدا یا (فیدا)یی باژیری (دهوک)ییه، به‌لی د چیرۆکا دوویدا جهی خوساره‌ت بوونا فه‌رمانده (میرخاس)ی وه‌لاتی (قوبرس)ه ئه‌ف چهنده ل سه‌ر زاری نیزیکیترین هه‌قالی ئه‌وی یی شوهره‌شی (مه‌ندانئ چه‌مگوزی) هاتییه فه‌گیران، ده‌می ئاژه ب ئه‌وی چهندی دده‌ت؛ کو ئه‌گه‌ر ئه‌وی بقیت ئه‌و دشیت ب ساناهی ئه‌وی ژ ناقبه‌ت، به‌لی ژ به‌ر ئه‌وی په‌یوه‌ندییا هه‌قالینی جۆره دلپیفه‌مانه‌ک ل هه‌مبه‌ر شاشیین ئه‌وی هه‌بوویه، هه‌رده‌م پینکول دکر؛ شاشی و گهنده‌لیین ئه‌وی په‌رده‌پووش بکه‌ت، ده‌می فه‌دگیریت: ((هیی قریژی، گوهمی خوه باش بده من، ئه‌ز نه‌نیاری ته مه، وه‌ک تو هزر دکه‌ی، ئه‌ز برای ته‌مه... ئه‌و 2 ملیون دۆلارین وی شه‌فی ته ل ئوتیلا پینچ ستیری ل قوماری داین، بۆ سپیکرنا پرۆژه‌یه‌کی ل ئه‌مریکا تیرا ته نه‌کر، ته هزر کر، دی که‌یه 6 ملیون دا تیرا ته بکه‌ن؛ به‌س ما تو دی ل خوه مینییه مه‌حتل، ب ریکا کرینا سه‌فقه‌کا که‌لوپه‌لین وه‌می بۆ له‌شکهری و قومارا ته ل قوبرسی ل گهل جاریین خوه کری، ته هه‌می قه‌ره‌بوو کر. نیزیکه دی ل ویلایه‌تا ئندیانا ئه‌مریکی، مه‌شروعی ته یی ئیستیسما‌ری ده‌ست پی که‌ت!)) (نافشکی، 2024: 192). د ئه‌فی په‌ره‌گرافیدا وه‌سان دیاردبیت، رۆمانفیسسی نه ب تنی جهه‌ک بکارهینایه، به‌لکو جهین جودا جودا ئافراندینه، ئه‌وژی وه‌لاتی (قوبرس) و ویلایه‌تا (ئندیانا) یا ئه‌مریکییه، ئه‌ف جهه ل گهل جهی چیرۆکا سه‌ره‌کییا رۆمانی کو باژیری (دهوک)ییه ژ هه‌فجودانه، سه‌ره‌رای ئه‌وی چهندی دوو فه‌گیر ب کریارا فه‌گیرانی رابووینه، کو د ئه‌فی په‌ره‌گرافیدا فه‌گیر هه‌مان تشتران به‌شداریی دکه‌ت، ئه‌وژی که‌سایه‌تییا (مه‌ندانئ چه‌مگوزی)ییه، کو ب ریکا جه‌ناقئ که‌سی ئیکئی یی تاک (ئه‌ز) ب کریارا فه‌گیرانا رۆیدانی رادبیت. دیسان ژ لایه‌کی دیترفه فه‌رمانده (میرخاس)ی ئیک ژ ئه‌وان که‌سان بوویه؛ کو په‌یوه‌ندیین نه یاسایی ل گهل چهن‌دین کچ و ژنین باژیری هه‌بوینه، ئیک ژ ئه‌وان که‌سایه‌تییان (په‌پووک)بوو، ئه‌فی که‌سایه‌تییی کۆنترۆلا خۆ ل سه‌ر (میرخاس)ی هه‌بوو، ژبه‌رکو هنده‌ک گرتی فیدیۆ بین سکسی ل ده‌ف ئه‌وی ژنی هه‌بوون، ب ریکا ئه‌وان گه‌ف ل ئه‌وی دکر، کو پیندقییه نیفه‌کا سامانی خۆ ب نافئ ئه‌وی بکه‌ت، ده‌می فه‌گیر هه‌می تشتران فه‌دگیریت: ((کارتیکرنا گه‌فین په‌پووکئ که‌سۆکیا فه‌رمانده‌یی کۆماندۆیان ک ره ئیخسیری خوه، ژ بیرئ بر ده‌رگه‌می دائیخیت و هویانا وی ل سه‌ر کورسیی نه ده‌ات و ل دوو‌ف سه‌ری خوه ده‌ات و دچۆ؛ هنده‌ک جارن قۆچانی ل گهل دیواران و تشترین دی دکر، تاییه‌ت ده‌می گه‌فین وی دژوار دبوون و فه‌رمان دکر کو هه‌که ئه‌و هه‌می سامانی خوه بۆ وی دیارنه‌که‌ت، نیفه‌کئ ل سه‌ر نافئ وی چی نه‌که‌ت، ئه‌و دی یا نه‌دیتی ب ده‌ستین وی بینت)) (نافشکی، 2024: 236). د به‌رده‌واییا فه‌گیرانا رۆیداناندا، ب ریکا (مه‌ندانئ چه‌مگوزی)ی بزاڤا چاره‌سه‌ریی بۆ کیشه‌یا (میرخاس)ی سه‌باره‌ت گهنده‌لی و گه‌فین (په‌پووک)ی ده‌یته‌کرن، ب تاییه‌تی (مه‌ندانئ چه‌مگوزی)ی سۆزی دده‌ته هه‌فژینا (میرخاس)ی ل به‌رامبه‌ر ئه‌وان قهنجیین ل سه‌رده‌می شوهره‌شی دایکا ئه‌وی پینشکیشی شوهره‌شقانان کرین،

ههڤژینی ئه‌وئ (میرخاس) ی ژ ئه‌وئ کیشه‌یی قورتال بکه‌ت، دهمی ل سهر زاری (مه‌ندان) ی ده‌یته ڤه‌گیران: ((خوشکا مزگینا، ئەز سۆز و په‌یمانان دده‌مه‌ ته و زارۆکین ته، ئەوا دشیان دابت، ئەز بۆ ژنبرا و برازاین خوه بکه‌م. ما هندی ئەز بکه‌م، ئەز دئ مافی دانه‌کی خوارنا دایکا ته رحمه‌تی، خاله‌تا قودره‌ت دایه شوره‌شڤانا بۆ وه‌که‌م!... هه‌ما بۆ خوه دوعا خودئ بکه، سو‌حه‌ت نه‌گه‌هته فیسبووکو ميسبووکان، پاشی هینگی که‌س نه‌شیت خوه ل ته بکه‌ته خودان، ئیدی دئ یا ته ژ بنی چت و ته چو ریک نامین، ژ بلی هیلانا وه‌لاتی!)) (نافشکی، 2024: 240). د ئه‌فی په‌ره‌گرافیدا چیرۆکا دووئ دمیته هه‌لاویستی، ژبه‌رکو ئه‌گه‌ری قورتالبون و نه‌قورتالبون (میرخاس) نه‌هاتییه دیارکر، به‌لکو ژ زارده‌فی که‌سایه‌تیا (فیدا) ی ل دهمی کلینکا نۆژداری ب ریکا ده‌نگوباسین تیڤی ل ژورا چاهه‌ریبونا نۆژداری نوچه‌یی گرتنا (میرخاس) ی هاته راگه‌هاندن و ئه‌فی چه‌ندی بۆ برازایا خۆ (له‌یلان) ی ڤه‌دگپیت: ((ئه‌ری به‌رخا من، پشتی گرتنا مه‌حله‌ی نۆرسی و ده‌سته‌سه‌رکرنا وی و خزمی وی یی مه‌سئول بوویه راستی و ل سۆشیال میدیایی به‌لاف بووی... وی شه‌فی ئه‌م ل کلینکا نۆژداری ل هیڤیا دۆرا خوه بووین، وه‌ختی خه‌به‌ره‌کی نوو ل سۆشیال میدیایی به‌لاف بووی و به‌حسی که‌یسین نۆرسی و خزمی وی فه‌رمانده میرخاسی کری کو هه‌ردو که‌سه‌کی نه‌دیار، ژ کارین وان بین دزی و گه‌نده‌لیی رزگار کرینه، به‌رانبه‌ر، فه‌رمانده میرخاس، نیڤه‌کا مالی خوه ل سهر ناڤی وی زه‌لامی تۆمار بکه‌ت ... گه‌له‌ک پیڤه‌ نه‌چۆ TV یا ده‌سته‌ه‌لاتی، د ژورا چاهه‌ریبونیڤه، رۆهنکره‌ک به‌روڤاژێ نوچه‌یی سۆشیال میدیایی پیشکیش کر. ناڤه‌رۆکا وی وه‌سا به‌حس دکر کو ئه‌و نوچه‌یی ده‌رباره‌ی هه‌ردو خزمان به‌لاف بووی، چو راستی بۆ نینه، راستیا نوچه‌ی هنده‌ک لایه‌نین دژمنکار ئه‌و نوچه‌یی بینه‌ما ژ ده‌ف خوه چی کره‌یه داکو سومه‌تا حزبی و کادرین وی بشکینت)) (نافشکی، 2024: 253). واته دووماهیا چیرۆکا دووئ ب هه‌مان شیوه‌یی چیرۆکا ئیکی ب ڤه‌کری دمیته، ژبه‌رکو ب په‌نگه‌کی په‌ها دیار نه‌بوویه ئایا (میرخاس) هاتییه گرتن یانژی هاتییه رزگارکر ل دویف ئه‌وئ سۆزا هه‌ڤالی ئه‌وی (مه‌ندان) چه‌مگیزی دایه هه‌ڤژینا (میرخاس) ی. ل دووماهیی چیرۆکا ئیکی ل گه‌ل چیرۆکا دووئ ل دووماهی خالدا هه‌ڤدوو دگرن، ژبه‌رکو چیرۆکا ئیکی یا (فیدا) ی ل نۆژداری ده‌روونی ب دووماهی هات، دیسان چیرۆکا دووئ یا (میرخاس) ی ب ریکا ده‌نگوباسین تیڤی هه‌ر ل کلینکا نۆژداری ب دووماهی هات، واته دهمی هه‌ر دوو چیرۆکا یی هه‌ڤته‌ریبه، رویدانین ئه‌وان ژ لایه‌ ده‌میڤه‌ ب هه‌ڤرا ب ریفه‌چووینه و ل ئیک خال ب دووماهی هاتییه، به‌لئ تیمی هه‌ر دوو چیرۆکان ب ته‌مامی ژ هه‌ڤ دجۆدانه.

5: بنیاتی د ناڤئیکداچوی:

د ئه‌فی بنیاتی، ریکخستن و زنجیره‌یا دهمی رویدانن ده‌یته شکاندن، ئه‌فی چه‌ندی ژ ده‌رگه‌هه‌کی به‌رفره‌تر ل پشیا رۆمانڤسان ڤه‌کر، ژبه‌رکو ئه‌وان زیده‌تر (گرنگی ب پرت و به‌ربه‌لافیا دهمی رۆمانی ددا، ب ریکا برین و کوپیکرنی ل دویف هه‌لچونین هه‌ی و په‌یوه‌ندیین دناڤئیکداچوی د ناڤه‌را رویداناندا) (الحجوج، 2015: 144). ژبلی ئه‌فی چه‌ندی ئه‌ڤ بنیاتی دهمی ((تیکدان و گه‌مه‌کردنه به‌ زنجیره‌ی کاتی رووداوکان زیاتر له‌ ری هه‌ردوو ته‌کنیکی (گه‌رانه‌وه، پیسخه‌ری) په‌وه له‌ رۆماندا به‌رجه‌سته ده‌بیت و ئه‌و زه‌مینه‌ گونجاوه بۆ رۆماننوس ده‌سازینیت. له‌ به‌ر په‌که هه‌لوه‌شانندی کاتی زنجیره‌یی له‌ رۆمانی نویدا، جگه‌ له‌وه‌ی به‌هه‌یه‌کی به‌رزی ئیستاتیکی به‌ ده‌ق ده‌به‌خشیت)) (صالح، 2020: 347-348). واته ل گوره‌ی ئه‌فی دیتنی ب ریکا هه‌ردوو ته‌کنیکن (ڤه‌گه‌راندن، پیسخستن) ی، یاریکر ب دهمی ڤه‌گیرانا رویدانین رۆمانی ده‌یته‌کر، به‌روڤاژێ بنیاتی بازنه‌یی کو ب تنی ب ریکا ته‌کنیکا ڤه‌گه‌راندنی زنجیره‌یا دهمی رویدانن ده‌اته شکاندن، ژ به‌ر ئه‌فی ئه‌گه‌ری ئه‌ڤ بنیاته ده‌یته پارچه‌پارچه‌ کر، کو (بنیاته‌که دهمی ئه‌وئ یی پارچه‌پارچه‌ کره، به‌ره‌ڤ پیسخوونا خۆدا ب شیوه‌یه‌کی ژ خوارئ ژ دهمی نوکه به‌ره‌ڤ دهمی بوریفه‌ دچیت، یان ب شیوه‌یه‌کی ژیه‌ل ژ دهمی نوکه به‌ره‌ڤ دهمی داهاڤیه‌ دچیت) (عزام، 2005: 105). ژ به‌ر ئه‌فی چه‌ندی زنجیره‌یا دهمی ڤه‌گیرانا رویدانان ل گوره‌ی لوژیکی ناھیته ریکخستن، به‌لئ ئه‌ڤه‌ ئه‌وئ واتای ناگه‌نیت، کو (ده‌م ده‌یته لادان، به‌لکو ب کاره‌ینانه‌کا نویتر بخۆڤه‌دگرت، داکو ئاستین دهمی د ناڤه‌را دهمی بوری و نوکه و داهاڤیا د ناڤ ئیکدا بچن و ئه‌رکه‌کی نوی ل گوره‌ی خواستا ڤه‌گیرا ب ده‌سته‌ڤه‌بیت) (رشید، 2009: 32).

تيكه لكرنا دهمی رویدانان ژ لایح فهگیريځه؛ هندهک بههانه و نهگه رین خو بین تاييهت هه نه، هندهک ژ نهوان نهگه ران په یوهندی یا ب ((ناوه پوکی رووداوه کانه وه هیه و هندیک جاری تریش له پیناو بهرجه سته کردنی بابه ته که وروژاندنی چیژی گیرانه وه کان)) (که ریم و مهستی، 2018: 102). ب نه فی چهندي بنیاتی دناقئیکداچووی (دبیته نهگه ری دیار بونا تاييهتمه ندیا ب ناقئیکداچوونا دهمی د ناقهرا دهمی فهگیرانی و دهمی رویدانیدا، ههروهسا پیکهاته تین ناقهروکی ب ته مامی روهن نابن، هه تاکو پشتی خوانده فان ب ریکا زهنی خو دووباره و سهروژنوی ب ریکخستنا نهوان رادبیته)) (ابراهیم، 1990: 109). دهر نه جامی نه فی دیتنی کرپارا (پارچه پارچه کرنا دهمی رویدانان روله کی ب خوانده فانی دبه خشیت د شروقه کرنا رومانیدا)) (المعاضیدی، 2014: 51). ژ نه فی روانگه هیفه پیدیه خوانده فان هه ولبدت دووباره رویدانان پیکه گریدهت و ب فهدیتنا بنیاتی دهمی رویدانین رومانی رابیت، نه ف چهنده ب تنی بو خوانده فانی بلیمهت و شاهره زا یا تاييهته، ژبه رکو (نهگه ر خوانده فانی ناگه هیه کا پیشکه فتی نه بیت، ل فیری دی رومان گرنگیا خو ژ دهستدهت)) (حسین، 2009: 88). ژ لایه کی دیتره نه ف بنیاتی دهمی رویدانی و ب کارهینانا دهمی د ناف رومانیدا ب شیوهیه کی بهره ف پیشفه دچیت، ژبه رکو (دهمی فهگیرانی ب شیوهیه کی ژبه ل و ب پهنگه کی ناسویی بهره ف پیشفه دچیت، هه تا دگه هیته دووماهییا تیکستی، به لی رومانقیس دووماهییا رومانا خو ل هه مبه ر پرسیار و شروقه کرنین خوانده فانی فهگری د هیلیت)) (عوض الله، 2002: 64). داکو خوانده فان ب ریکا خواندن به شداری پروسسیسا داهینانی بکه ت د بیافی لیکدانی و تیرامانی بو نه وی بهیلیت کو ل دویف نارزو و حه زین خو لیکدانی بو دووماهییا رویدانی بکه ت. دشیاندایه نه فی بنیاتی دهمی رویدانی ب نه فی هیلکاری ل خواری دیار بکه یین:

دهمی نوکه ← دهمی بوری ← دهمی داهاتی ← دهمی بوری ← دهمی نوکه

بنیاتی دناقئیکداچووی د رومانا (قیدا) بییدا، ب پهنگه کی بهر فده دهیته دیتن، د نه فی بنیاتییدا رومانقیس ب ریکا هه ر دوو ته کنیکین دهمی (قهگه راندن، پیشخستن) یاریکرنی ب زنجیره یا دهمی رویدانان دکه ت، نه فه دبیته ناغه لاک کو ئیستاتیکا دهمی د ناف رومانیدا بهیته هه بوونی، نه ف چهنده دیاردییت دهمی نوژداری (نورس) ی بهحسی سه رده ریا کوری خو (یارقین) ی یا نه جوان ل گه ل نه وی دکه ت، ب پهنگه کی جوداهی د ناقهرا سه رده می خو و یی نه ویدا دکه ت، دهمی فهدگیریت: ((هی هی عیالی زهمانی ئیدی یاروی نه فیت گوهدارییا من ژ ی بکه ت. کوری من، ما من تو هیلایه به تال و دهلیقه بین کاری بو ته نه دیتینه، دی هه رن داخوازا مافین خوه ژ حوکمه تی بکه ن و جادی بهه ژین، بلا سه د ژ وه بینه قوربانی و نه فین دی دی سه رفه راز و نازاد ژین. راسته نه ف جیله جیله نه که و بخوه یه؛ پانی ل زهمانی مه داگیرکهری ئاسن ب ساری د چه ماند و مه خوه نیشاندان دکرن، نه م دگرتین و دکوشتین و زیندان دکرن و مه هه ر کاری خوه یی نهینی ژ ی دکر، به س نه فه کورین دایگوریکانه، خودی نه که ت ملله ت بمینته ب هیقییا هه وه فه)) (ناقشکی، 2024: 6). ل فیره رومانقیس ب ریکا فهگیري ژ دهمی نوکه یی رویدانی بهره ف بوری و پاش بهره ف دهمی داهاتیفه دچیت، واته (نورس) ی گانده یا نه وی دهمی نوکه دایه، وه سان سالوخددهت کو نه وی کوری خو (یارقین) بی کار نه هیلایه، هه ر دهمی نوکه دا دخوازیت نه و مافین خو ژ حوکمه تی بخوازن و جادی بهه ژین، پشتی نه فی چهندي ب ریکا ته کنیکا فهگه راندنی، بو سه رده می خو فهدگیریت، نه و سه رده می دهسته لاتا داگیرکهران ل بیرا خو دهینیت و ددهته دیارکرن کو نهوان ل نه وی سه رده می داژی ژ بو مافین خو خو پيشاندان دکرن، پشتی نه فی هزرکرنی ب ریکا ته کنیکا پیشخستن پيشبنیا داهاتی دکه ت، نهگه ر ملله ت ب مینه ته ب هیقییا گهنجین مینا کوری نه و یقه دی پاشه روژ یا ب چ ناوا بیت. د په ره گرافه کی دیدا (نورس) ب ریکا فهگه راندنی دزقریته فه بو دهمی بوری، پاشی جاره کا دی دهیته دهمی نوکه، ل دویقا ب ریکا پیشخستن دهیته فه بو دهمی ئاینده ی، دهمی فهدگیریت: ((هندي من ل بیره، پترييا ژيانا من جههنه ما ل سه ر دونیایی بو... راسته هندی ته مهنی من بوراندی کو نیزیکه دی دهرگه هی شیت سالیی قوتم، من چو جارن نه دیته نه ز که تیمه د فی خوه شیی دا. هه ر چهنده خوه شیی من ل بهر خوه شیی خزمی من فه رما ده یی کارتونی ئیسماعیلی، یان سمو گیسکوی خوه کریه میرخاس، چیکه که ژ ده ریایی؛ لی نه هه ست دکه م من نازادیا رابردوی خوه یی سینداره دایی و پاشه روژ ژ ی ل ده ف من یا مژدار و هه لامه تی نه دیتی به لا خوه ژ من فنهاکه ت)) (ناقشکی، 2024: 7). ل فیره که سایه تییا (نورس) ی فهدگیره،

ب ریکا جهناقی (من) فهدگهریت بۇ ژيانا خو یا بووری د هەر سی قوناغین زارۆکینی و سنیلهیی و گهنجاتییدا، کو نهخوشیین ئهوی سهردهمیژی ل چاف دهمی نوکه هەر د خوش بوون، هەر چهنده ئەف قوناغا نوکه یا ئەو دناقدا دژیت، چ جارن ژيانا (نورس)ی ب ئهوی رهنگی خوش نهبوویه، بهلی ب رهنگکی ئەو پاشهپوژا خو مژدار دبینیت و نزانیت ئایا چارهنفیسی ئهوی ل قوناغین بهیت دی یا ب چ شیوه بیت، ژبهه ئەوان شاشیین ئهوی ل گهل خزمی خو ئەنجامداین، کو ئەو شاشی وهکو ههلامهتین ترسی د بیردانکا ئهویدا دهربارهی پاشهپوژا ئهوی دووباره دبن، لهوپا خوژیان ل دهمی بووریی خو رادهیلت، سهرهراي کو نهخوشترین قوناغین ژيانا ئهوی بوون. دیسان د پهرهگرافهکی دیترا، دهمی ههژینا (نورس)ی دهربارهی فایروسی کورونایی ل گهل ئهوی دپهقیفیت وهسان دیاردکته کو پوژانه هژمارهکا زور ب ئهقی فایروسی دمرن، (نورس)ی بهرسقدانا خودا هندهک چارهیان ژ بو ئهقی فایروسی دبینیت، دهمی فهدگهریت: ((ب تنی ماسک و خوه پارستن و خوه دوورکرن ژ قهرهبالغی دهرمانه، ههتا فاکسین دهر دکهفت. مخابن و سه د مخابن، فی فایروسی مهلعوون گهلهک خوهشتقیین مه ژ مه دزین! خودی وان ل بههشتا بهرین شاد بکته)) (نافشکی، 2024: 168).

ل قیره فهدگهر بهروفاژی پهرهگرافین بوری، ژ دهمی نوکه یی پویدانی بهرهف داهاتی و دووباره بهرهف دهمی نوکه و داهاتیقه دچیت، ئانکو د کاودانین نوکهدا ب ریکا ماسک و خو دوورکرن ژ قهرهبالغا مروقان چارهسهرییه، ههتاکو ل داهاتی فاکسینهک ژ بو چارهسهریی دهیته دیتن، جارهکا دیتر ژ دهمی نوکه دهربریی ژ ئهقی فایروسی دکته، کو بوویه سهدهم و گهلهک کهسین نیزیکیین ئەوان ژ ئهقی ژيانی بارکریه، جارهکا دیتر بهرهف داهاتی دچیت و دخوازیت جهی ئەوان ل بههشتا بهرین بیت.

ئه انجام

- 1- د روماننا (قیدا)نیدا، روماننفیسی مفا ژ ههمی بنیاتین ئافاکرنا دهمی پویدانین (زنجیرهیی، بازنهیی، تیههلهکیش، ههفتهریب، ناقتیکداچووی) وهگرتهینه، ب رهنگکی کو پویدانین رومانن ل سهر (بیست و ههشت گاقا) هاتییه پارقهکرن، د ههر گاقهکیدا روماننفیسی بنیاتهک یان چهند بنیاتین دهمی پویدانان ب کارهینایه، د گاقا (ئیک، چوار، دههه چواره، ههشته، بیست و ئیک، بیست و چوار، بیست و ههفت)یدا بنیاتن (دناقتیکداچووی) ب کارهینایه، د گاقا (دوو، پینج، ههفت، ههشت، نهه یازده، سیزده، یازده، شانزده، نوزده، بیست و دوو، بیست و پینج، بیست و ههشت)یدا سی بنیاتین، وهکو بنیاتی (بازنهیی، تیههلهکیش و زنجیرهیی) بکارهینایه، د گاقا (سی، شهش، دوازده، ههفته، بیست، بیست و سی، بیست و شهش)یدا بنیاتی (ههفتهریب) ب کارهینایه.
- 2- روماننفیسی پویدانا سهرهکییا رومانن ب شیوازی بازنهیی فهدگهرایه، دووماهی پویدانا رومانن دکته خالا دهستپیکا رومانن و پاشی فهدگهر بهرهف نافهراست و خالا دهستپیکا پهیدا بوونا رومانن دهیت، خالا دووماهی رومانن ب تیکچوونا رهوشا دهروونی یا (قیدا)یی دهستپیکته و ب ریکا تهکنیکا فهدگهراندنی فهدگهر بهرهف دهمی پویدانین بوری دچیت و بیرهاتنین کهسایهتیا (قیدا)یی دکته ژیدهر بو رهونکرنا سهرهاتیا چیرۆکا ئهوی، دیسان کهسایهتیا (قیدا)یی دبیته فهدگهر و ب ریکا جهناقی (من) بیرهاتنین خو بو نوژدار (نورس)ی فهدگهریت.
- 3- روماننفیس د بنیاتی تیههلهکیشکریدا، روماننفیسی چهند چیرۆکین لوهکی وهک دهرواجه و بهلگه ژ بو رهونکرنا چیرۆکا سهرهکی یا رومانن، ئهوژی توشبوونا کهسایهتیا (قیدا)یی، ب نهخوشییا دهروونی هینایه.
- 4- روماننفیس د بنیاتی ههفتهریبدا، چیرۆکا ئیککی یا (قیدا)یی رادوهستتیت و دهست ب فهدگهرانا چیرۆکا دووی یا فهرمانه (میرخاس)ی دکته، ئەف چهنده دبیته ئەگهر کو خواندهقان توشی بیزاریی نهبیت و ههست ب ئیستاتیکا دهمی د رومانیدا بکته، ههر چهنده پویدانین ههر دوو چیرۆکان ههفتهمی ئیکن، بهلی د چیرۆکا دوویدا جهلی فهدگهرانا پویدانان دهیته گهورین و دووماهی چیرۆکا ئیککی ل گهل چیرۆکا دووی ل دووماهی خالدا ههقدوو دگرن، ژبههکو چیرۆکا ئیککی یا (قیدا)یی ل نوژداری دهروونی ب دووماهی هاتییه، دیسان چیرۆکا دووی یا (میرخاس)ی ب ریکا دهنگوباسین تیقیی د ههمان دهمدا ل کلینیکا نوژداری ب دووماهی هات، ئانکو پویدانین ئەوان ژ لایی دهمیقه ب ههفرا ب ریههچووینه و ل ئیک خال ب دووماهی هاتینه، بهلی تیقی ههر دوو چیرۆکان ب تهمامی ژ ههف دجووانه.

بنية زمن الحدث في رواية "فيدا" لـ "تحسين نافشكي"

محسن عارف صالح

قسم اللغة الكردية، كلية اللغات، جامعة دهوك دهوك-

إقليم كردستان/العراق

mohsen.salih@uod.ac

دلدار ابراهيم احمد

قسم اللغة الكردية، كلية اللغات، جامعة دهوك دهوك-

إقليم كردستان/العراق

deldar.ababaker@uod.ac

الملخص

تتناول هذه الدراسة التي تحمل عنوان (بنية زمن الحدث في رواية "فيدا" لـ "تحسين نافشكي") الكيفية التي يبني بها الروائي زمن الحدث في روايته، حيث يلجأ إلى العديد من البنى التي يؤسس عليها عمله الروائي. فكل روائي، وفقاً لخبرته، يبرز في روايته بنية أو عدة بنيات لبناء زمن الأحداث، فبعضها يرتبط بالنصوص السردية الكلاسيكية وأخرى بالرواية الحديثة والمعاصرة. وعليه، تتساءل الدراسة عما إذا كان الروائي قد تمكن بشكل عام من توظيف بنيات متنوعة لبناء زمن الحدث في نصه، أم أنه اتبع البنية التسلسلية ذاتها. تعتمد منهجية البحث على رؤى وآراء (الروائيين الجدد) الذين يؤكدون على بنية السرد الداخلي، أي كيفية بناء زمن الحدث وتنظيمه داخل النص. تتألف الدراسة من خمسة محاور يتناول كل منها بنية مختلفة، مثل البنية التسلسلية التي تبدأ من نقطة محددة وتتقدم بشكل متتابع حتى نهاية محددة؛ والبنية الدائرية التي تبدأ من نهاية القصة وتعود تدريجياً نحو منتصفها ثم إلى نقطة البداية ذاتها؛ وبنية الزمن المتضمن التي تعمل على مستوى المحتوى لتوضيح القصة الرئيسية من خلال سرد قصة داخل قصة أخرى؛ وبنية الزمن المتوازي حيث تتواجد قصتان مختلفتان في وقت واحد؛ وبنية الزمن المتداخل التي تتضمن التلاعب بزمن الحدث وتقطيعه عبر تقنيات (الاسترجاع والاستباق). وفي الختام، توصلت الدراسة إلى أن الروائي قد نجح، باستخدام تقنيات معاصرة، في توظيف جميع أنواع بنيات زمن الحدث في فقرات مختلفة من الرواية كتقنية جديدة تخدم البناء الجمالي (الإستاطيقي) للنص.

الكلمات المفتاحية: زمن الحدث، جماليات، فيدا، تحسين نافشكي.

The Structure of Narrative Time in Tahsin Navshki's Novel 'Vida'

Deldar Ibrahim Ahmed

Department of Kurdish Language, College of Languages,
University of Duhok, Duhok-Kurdistan Region/Iraq

deldar.ababaker@uod.ac

Mohsin Arif Salih

Department of Kurdish Language, College of Languages,
University of Duhok, Duhok-Kurdistan Region/Iraq

mohsen.salih@uod.ac

Abstract

This research, titled "The Structure of Narrative Time in Tahsin Navshki's Novel 'Vida'," analyzes the various structures a novelist employs to construct the narrative's temporal framework. Novelists emphasize certain structures to build their timeline, some rooted in classical texts and others in modern and contemporary fiction. The study's central inquiry is whether the novelist has successfully utilized a diverse range of temporal structures or has primarily adhered to a conventional, linear progression. The methodology, grounded in the theoretical perspectives of the "New Novelists," focuses on the internal architecture of the narrative specifically, how time is constructed and organized from within the text itself. The analysis is divided into five parts, each examining a distinct temporal model. These include: the linear structure, which moves sequentially from a designated beginning to an end; the circular structure, which starts from the story's conclusion and eventually returns to its origin point; the embedded time structure, where one story unfolds within another to thematically illuminate the main plot; the parallel time structure, featuring two separate but coexisting storylines; and the interwoven time structure, which deliberately disrupts chronological order through literary techniques such as flashback and flash-forward. The study ultimately concludes that the novelist has skillfully employed all these varied temporal structures throughout the novel, using them as a sophisticated and modern technique to enhance the work's overall aesthetic construction.

Keywords: Narrative Time, Aesthetics, Vida, Tahsin Navshki.